bulletin Střediska východočeských spisovatelů

číslo 62 ❖ ročník XVI ❖ 2020

Ilustrace Václava SMEJKALA Žízeň

BLAHOPŘEJEME K JUBILEU JIŘÍMU LOJÍNOVI

Jiří Lojín bydlí ve Svinčanech u Přelouče. Píše prózu a recenze. Na internetu rediguje blog www.vaseliteratura.cz. Je členem výboru SVčS.

DNESKA TĚ ODVEZU DO ŠKOLY JÁ

JIŘÍ LOJÍN

Probudil se s pocitem, že musí co nevidět umřít. Sucho v ústech nebylo to nejhorší, co cítil. Ani třeštící hlava. Vlastně si nedokázal uvědomit, proč tak strašně litoval, že se probudil. Srdce mu tlouklo zběsilou rychlostí a smrad z natráveného alkoholu se okolo něj válel jako ohavný mrak. Nedokázal otevřít oči, a tak poslepu, krok za krokem začal vzpomínat, kde je a proč mu je tak nevýslovně špatně.

Byl doma. Ani se nemusel rozhlížet, stejně – se zavřenýma očima to nejde a on je zatím otevřít nehodlal. Byl oblečený. Opatrně nahmatal košili i kalhoty. Zavrtěl prsty na noze. Měl i ponožky. Váhavě sáhl na kalhoty v rozkroku a na prostěradlo pod sebou. Oddechl si. Nepomočil se. To by bylo v jeho věku zvlášť ponižující. Stalo se mu to sice jen jednou, ale nerad na to vzpomínal. Konečně našel odvahu otevřít oči. Byla tma, sotva rozeznával obrysy předmětů okolo sebe. Pomalu, tak aby neprobudil ženu, jejíž tělo se rýsovalo pod přikrývkou vedle něj, vstal. Zavrávoral, jen tak tak neupadl. Tiše za sebou zavřel dveře ložnice. Šel do kuchyně, musel se dotýkat zdi, aby nevrážel do věcí a nezburcoval celou domácnost. Z kohoutku si natočil plnou sklenici studené vody a hltavě pil. Voda mu stékala po bradě, zmáčela mu košili, několik kapek dopadlo i na kalhoty. Ztěžka dopadl na židli u kuchyňského stolu. Z vody se mu zvedl žaludek, měl co dělat, aby se udržel a nezvracel. Na čele mu naskočily kapičky studeného potu. Zkoušel vzpomínat, co včera dělal, musel vypít neuvěřitelné množství. Jo, po práci šel do hospody, byl domluvený s chlapama. Pomalu se mu vyjasňovalo, jako kdyby vítr rozfoukával mlhu. Pivo, nějaký ten panák. Bavili se docela dobře, už dlouho s nimi nikde nebyl. Co se narodila dcera, snažil se spíše vydělat nějakou tu korunu navíc, občas vzal i nějakou brigádu a chodil domů až večer. Na nějaké vysedávání po hospodách mu nezbyl čas. Mrzelo ho, že se nemůže více dceři věnovat, už chodila do druhé třídy. Vyrostla, ani nevěděl jak. Domek ale spolkl spoustu peněz, chtěl, aby měli pěkný domov, a dokonce chystal malé překvapení. O prázdninách by si mohli zajet všichni tři k moři. Těšil se, až jim senzační zprávu o Vánocích prozradí. Představoval si dceřiny rozzářené oči, a konečně i náznak úsměvu v očích své ženy.

Udělalo se mu trochu lépe. Vypil ještě jednu sklenici vody. Škoda, pomyslel si, že tu není ani trocha minerálky. Bublinky by ho osvěžily více. Přičichl ke košili a obličej se mu zkřivil do ošklivé grimasy. Košile, kalhoty ostatně taky, byly nasáklé hospodským pachem, směsí cigaretového kouře, špíny a zvětralého piva. Zamířil ke koupelně, už se tolik nepotácel, ale bylo mu pořád stejně špatně. Uprostřed cesty si to rozmyslel, a jako kdyby si teprve teď vzpomněl, otevřel dveře záchodu. Neodvážil se čurat ve stoje, na mísu dosedl se zafuněním a těžce definovatelným pocitem studu z ponižující pozice. Bylo mu to ale v zásadě jedno, i kdyby se měl hanbou propadnout a situace nebyla zase tak ostudná, nebyl by vykonával potřebu jinak. Spláchl a vydal se do koupelny. Konečně. Shodil ze sebe všechny věci, nechal je na podlaze a opatrně vlezl do vany. Nechal na sebe dopadat ze sprchy spousty vody. Chvíli studenou, chvíli horkou tak, že najednou bylo okolo plno páry. Kůže mu zčervenala, krev začala proudit. Otevřel ústa a nechal do nich vtékat a zase vytékat vodu. Pomalu se vzpamatovával, ale včerejšek byl pořád zahalený do lepkavé, odporné mlhy.

Opil se rychle. Bylo to tím, že si už dlouho na pivo nezašel. Chtěl být doma u rodiny brzy. Říkal si, že urazí tři čtyři piva a sbalí to. Když dorazil druhé, spadlo z něj všechno napětí. Hluk hospody se rozplynul do měkkého, kolébavého šumu. Najednou, jak kdyby mu v hlavě někdo cvakl vypínačem, ucítil známou vůni, cigaretový kouř ho přestal štípat v očích a společně s pivem vytvořil pocit něčeho tak důvěrně známého, jako … jako dávno ztracený domov. Přestal vnímat, o čem se s chlapy baví, ale věděl, že si rozumí. Pohodlně se opřel do hospodské židle a objednal si další pivo. Ano, ještě může vypít dvě, je to krása. Někdo objednal rundu. Jedna malá neuškodí. Zapil ji pivem. Půllitr byl zase prázdný a hospodský ani nečekal, až si objedná. Vypije poslední a půjde. Objevil se před ním další panák. Cítil se docela střízlivý, vypil ho. Poslední pivo. Povzdechl si, nechtělo se mu ještě domů. Ale má čas, ještě ho nedopil. A musí klukům vrátit tu rundu. Objednal panáky dokola. Kopl ho do sebe, zapil pivem. V půllitru zbyl poslední hlt. Šetřil si ho, protože pak by měl jít domů. Ještě si skočí na záchod. Nejistým krokem vyrazil přes celou hospodu k toaletám. Když se vrátil, na stole stálo další pivo. Ještě stačil trochu zaprotestovat, ale chlapi se jen smáli. Bylo mu s nimi stále lépe. Nakonec, dá si jen o jedno pivo více, než původně chtěl. Nic se nestane. Dál si pamatoval jen útržky.

Už by měla vstávat, pomyslel si, když se díval na hodiny. V tu dobu už obvykle vstává. Chvíli uvažoval, jestli není sobota. Mozek nefungoval, myšlení škobrtalo. Pátek, usoudil nakonec. Už by opravdu měla vstávat. Někde vzadu, v koutku, byla malá myšlenka. Věděl o ní, cítil ji, ale nedokázal jí přijít na kloub. Bylo to spíše nejasné tušení, podezření, že není úplně všechno pořádku. Bál se vzpomínat na včerejší večer, vždycky se hrozně styděl za okamžiky, které si nepamatoval. Nesnášel potutelné pohledy po ránu, chápavé úsměvy, poplácávání po rameni.

Horší, než nevědět, co dělal, bylo vědět. Přesto mu něco říkalo, že by si vzpomenout měl. Hlava ho bolela k nesnesení. Zasténal. Měl by jít probudit ženu. Aby vypravila a odvezla dceru do školy. Takhle to nestihnou.

Pozdě večer se v hospodě něco semlelo. Nebylo by to poprvé, často se bavili o politice, dokázali se kvůli ní pohádat a občas se i poprali. Sami nevěděli, kvůli čemu. Matně si pamatoval, že se i včera s někým přetahoval. Podíval se na své ruce, předtím si toho ani nevšiml, ale na kloubech měl drobné oděrky. Asi trochu divočejší konflikt. Usmál se, malá rvačka nikomu nevadila, spíše naopak. Bylo alespoň o čem mluvit. Díval se na své ruce upřeně. Pocit spokojenosti z chlapské rvačky se nedostavoval. Něco bylo špatně, dokonce i teď si byl jistý, že se urážka pěstmi nevyřešila a není smazaná. Potyčka neskončila u hospodského pultu vypitými panáky. Co mu to jen řekl? Urazil se, šel hned domů?

Už se mu nechtělo ženu jít budit. Uvařil si kafe, vzal si ho do obývacího pokoje. V předsíni na věšáku visela jeho kožená bunda. Sáhl do kapsy a vytáhl mobil. Byl trochu překvapený, že ho tam našel, ale nestálo mu to ani za drobný úsměv. Sedl si do křesla a napsal smsku mistrovi, že přijde dneska později. Věděl, že to vyvolá posměšné poznámky hlavně od chlapů, se kterými byl včera v hospodě, bylo mu ale jedno, co říkají. Byl čas, musel jít do podkroví probudit dceru. Zoufale se snažil přemýšlet, měl vztek na tu mlhu v hlavě, na ruce, které se mu třesou, i na chraplavý hlas a alkoholový opar šířící se okolo něj. Hekavě se vyškrábal z křesla a vydal se po schodech vzhůru do podkroví.

Ještě spala. Nedokázal pochopit, jak mohou malé děti tak tvrdě spát. V noci je nic neprobudí, ani hádka, křik nebo lomoz převracovaného nábytku. Jemně jí zatřásl. Otevřela oči a usmála se na něj.

„Ahoj," zašeptal.

„Ahoj! Kde je máma?"

„Musela jít něco zařídit."

„Aha," prohlásila, jako kdyby to bylo úplně samozřejmé.

„Dneska tě odvezu do školy já," zasmál se.

Postavila se na posteli a pověsila se mu na krk. Musel ji snést po schodech dolů, byla už pořádně těžká.

„Čím to smrdíš?" ohrnula nosík.

Snažil se na ni nedýchat, sám cítil, že pach včerejšího alkoholu je nesnesitelný. Teprve když byli dole a on ji postavil na zem, sám couvl o krok dozadu, nezřetelně zamumlal:

„Ale ničím."

Byla to hloupá odpověď, ale spokojila se s ní.

Běžela na záchod a do koupelny, zatímco on v kuchyni mazal chleba máslem a džemem a vařil vodu na čaj.

Díval se, jak jí. Hleděl na ni zezadu, nechtěl, aby si všimla jeho upřeného pohledu. V duši se mu rozlila nezvyklá něha, sám nechápal proč. Užíval si té poslední chvilky klidu, protože za chvíli začne obvyklý shon. Ručička hodin brzy přeskočí do polohy signalizující, že je nejvyšší čas a nic nebude hotové. Oblečení, svačina, účes, tolik věcí, na které je potřeba myslet. Čas běžel hrozně rychle. Nedal se zastavit ani vrátit, i kdyby si to přál sebevíc.

Dcera byla u babičky. Po škole ji k ní zavezl. Přes víkend budou malovat, řekl jí. Neodhodlal se jít do práce. Nikdo ho nesháněl, asi si mysleli, že vyspává opici, a mistr se určitě těšil, že mu bude hrozit strhnutím dvou dnů dovolené, potrápí ho a nakonec mu teatrálně odpustí. Byl jako pes, který štěká, ale nekouše. Měl už sbaleno, jen se nemohl odhodlat definitivně za sebou zavřít dveře. Dopoledne, když jednu po druhé skládal věci do batohu, uvažoval, jestli nemá zavolat policii. Možná by dostal menší trest. Vzpomněl si, ale jen na útržky. Na cestu domů ne. Až pak. Nevěděl, co jí řekl, nepříčetný z toho, co se dozvěděl v hospodě, agresivní ze rvačky s chlapem, co se mu smál. Něco na něj ječela, nevnímal slova, jen nenávist v hlase. Seděl na posteli, možná spala, když přišel. Pak už ležela, tvář napuchlou a tmavou, oči doširoka otevřené. Nechtěl ten obličej vidět, přetáhl přes ni peřinu. Musel usnout, byl by raději ztratil vědomí. Nedokázal by to nikomu vysvětlit.

Chystal se rodinu překvapit chystaným výletem k moři. Nikdy u něj nebyl, jeho žena vlastně taky ne. Strašně toužil ho vidět. Měl by tam vzít i dceru. Nechtěl ale riskovat, že uvidí, jak ho odvádějí. U babičky jí bude lépe. Vyrazí, možná k němu stihne dojet dříve, než ho někdo bude hledat. V duchu ho viděl. Vlny tříštící se o skály, hukot, syčení. Na podzim tam nebudou lidé. Snad nebude na vlak čekat dlouho.

BLAHOPŘEJEME K JUBILEU JOSEFU KRAUSOVI

Josef Kraus je z Pardubic. Textař, kabaretiér. Literárně se věnuje převážně povídkám a divadelním textům. Založil Studio Agnes a vedl výtvarnou sekci SVčS.

PRABABIČKA

JOSEF KRAUS

Zrálo to v něm až nesmyslně dlouho a i jemu samotnému to bylo víc než divné. A tak nevím, jestli bylo dobře, že se mi svěřil. Začal o tom vyprávět tak, že mi bylo jasné, že na to jde, tak říkajíc od lesa. Prostě samé nejasné příměry jakéhosi cestování, lépe řečeno přemísťování osob z místa na místo. Kladl na to takový důraz, jako by tím snad chtěl dokazovat celou historii lidstva. Představte si. Začal s tím poměrně

zajímavě, a to tak, že úplně vynechal všeobecně známé migrace kolonizátorů, cestovatelů, mořeplavců, pojal je jako samozřejmé a šel hned k věci. Ono to taky na úvod úplně stačilo, abych si snad nemyslel, že patří spíš do blázince než do úplně normálního života, který žil jako technický úředník v nějakém běžném podniku. Když už jsem zmínil, že na to šel od lesa, hodí se mi teď říci, a mám dokonce radost, jaký se mi povedl vtip, že na to šel od Goetha !

Strašně ho totiž zaujalo jeho cestování, když zjistil, že on se objevil jednoho dne taky u nich, tou dobou poměrně neznámé krajině, kterou dodnes zdobí ve skalách jeho reliéf. Dokonce se prstem po mapě snažil zmapovat celou trasu, ale velmi brzo s tím skončil, protože nezjistil, kde třeba tento velikán jedl, přespával, případně měnil kočárové koně …

A jednou, tuším v úterý v nějaké hospůdce, asi na dvacet minut rozvinul Máchovo cestování po naší zemi. Co všechno prošel, kolik hradů a památek navštívil, a zase, kde ten člověk vůbec spal, jedl, převlékal se a přezouval, že pak najednou snad někde nahoře v Čechách u jezera a pod jistým hradem dostal ten nápad na tu dlouhou básničku, kterou nazval pátým měsícem v roce …

Tak tohle vše jsem s mírným zaujetím docela rád poslouchal, a to jsem neuvedl mnoho a mnoho příkladů dalších nejen z dějin našich, nýbrž i světových. Spisovatelé, hudební skladatelé, vědci se takhle sem tam pohybovali světem a skoro nikdo vám nedá odpověď na ty shora uvedené obyčejné věci … Snídali snad jenom vajíčka? Natvrdo nebo jenom chleba se sádlem? Měli tehdy už vůbec ponožky? Mívali aspoň někdy teplé jídlo, a když tak venku na ohni nebo naopak v nějakém nóbl hotelu, kde také chvilku bydleli ? A proč zrovna tam a ne někde jinde ? To jsme se taky často dostali k tomu jednoduchému „proč".

Všechno spělo k tomu, aby se stále svěřoval s tématy blízkými tomu jedinému. Co nutí lidi nikoliv cestovat a poznávat, nýbrž přemisťovat se ?

Po všech těch mnoha příkladech slavných, ocitli jsme se mezi obyčejnými lidmi. Ale ještě před tím svěřil se mi Odilo, tak se totiž můj náhodný známý jmenoval, příjmení měl zvláštní, něco jako Javůrek, ale přejmenoval se na Jaworski, že ty všechny lidi, slavné i obyčejné nutí měnit místa, tedy migrovat, docela obyčejné nutkání. Tak přesně to nazval.

Tady jsem se výjimečně ozval sám, protože můj pradědeček měl nutkání opustit Landskronu a přemístil se asi dvěstě kilometrů jinam. A dodnes nevěřím, že to bylo kvůli prababičce, jak se v rodině traduje. K tomu se přidává, že se zeptal, co všechno mu v novém působišti patří, a když měl jistotu, zastřelil komusi na svém pozemku dvě kozy a stal se hned starostou, protože uměl německy jako česky. Můj dědeček jako malý kluk musel mu denně, když se vracel ze školy, nosit Národní listy, Milotického hospodáře a Chabařovické noviny. Když zapomněl, musel se těch pět kilometrů vrátit. V zimě to bývalo kruté, tak část cesty projel z kopce na futrálu od houslí a tím, že jednoho dne praskl s houslemi uvnitř, nestal se

virtuósem. Ale noty měl v hlavě, překrásně zpíval a vyučil se nakonec řezníkem. Ale ten Dvořák, co hrají jeho Humoresku i další překrásné kusy, to nebyl. Byl to jen můj pradědeček.

Tak dost, přerušil mě Odilo Javůrek alias Jaworski, k příbuzným se chci taky dostat, dodal. Opáčil jsem, že při dědečkovi a stěhování bych s dovolením ještě chviličku zůstal, poněvadž to s tématem naší věci velmi úzce souvisí. Odilo se zachmuřil, ale zmlkl. Tak ještě jenom malý odstaveček, ale o dědečkovi to nebude, když si to nepřeješ. Tak o čem, zabručel.

Tak ty seš Jaworski Javůrek, takže jsme asi příbuzní.

To mně ještě scházelo, dodal. Ale na druhou stranu to není zase tak špatné, protože budeme mít jakousi společnou stopu a dostaneme se mnohem dál.

Ano, ale náš Javůrek byl soukromý spisovatel, což znamená, že si všechny své výmysly vydával vlastním nákladem. Seš to ty ?

Nejsem. To byl můj fotr. On mě na tohle všechno přivedl. Hodně cestoval, dřív než zůstal tam, kde jsem se narodil, a kde taky žila moje máma. Psal jako blázen o všech lidech, které potkal a nakonec napsal báseň Háj a složil na housle v rodině populární Tumoresku. Umřel pak na rakovinu. Ale musíme pokračovat. Jsme na cestě od pradědečků až sem …

Těžko se nám bude dostávat dál, tak jak si Odilo přál. Měl toho plnou hlavu a mně se to dobře poslouchalo, ale jinak nic, nic … prázdné řeči. No, napsané to musí být grafomanie jako vyšitá.

Když zastřelil ty kozy, stal se hned potom starostou. To ne kvůli kozám, tím jenom dokázal, jak je v jednání rozhodný. Všichni potomci to přičítali taky jeho sečtělosti. Nevím však, odkud kam až ta sečtělost sahala. Ale říkali vždycky, že mluvil německy jako česky. No, aby ne, když byl z Landskrony. A nakonec zkrachoval na tom, že financoval nějakou stavbu silnice mezi třemi blízkými vesnicemi, které chtěl spojit, aby z nich bylo město, ale spíš městys. Jmenovalo se to původně Bystřice, Včelákovice a Vyhnánovice. Chtěl, aby se to pak jmenovalo Bystrá Včelná, ale lidi tomu začali říkat snad Pokřikovice, protože kolem toho byl opravdu tenkrát slušně velký pokřik, ale je fakt, že silnici tam opravdu mají.

Jeho pravnuk stal se pak jedním z prvních letců u nás a na počest svého pradědečka zkusil na jeho statku proletět stodolou. Špatně se však domluvili na datu toho průletu a navíc kvůli průvanu jedny vrata neotevřeli. Dopadlo to ale skvěle. On si zkusil těsně před tím proletět klepačem na koberce, urazil jedno křídlo a ve stodole o vrata letadlo úplně rozbil. Naštěstí se jemu nic vážného nestalo, jen se trošku odřel na břiše, na čele a na zádech. Postavil si pak letadlo nové a definitivně se zřítil někde v Maďarsku pod lanovkou na tokajské vinici.

Nezbylo mi než se přidat k výčtu Odilem uváděných příkladů přemisťování a zkusil jsem něco, co mi již velmi dlouho vrtalo hlavou. Skoro se to dotýkalo sci-fi literatury, ale bylo to prokazatelně skutečné.

Silně podvyživený a blouznící chlapec Stanislav, později studující na jedné zahraniční univerzitě a říkající si proto Stanley, psával takové krátké naivní a hlavně záhadné příběhy. Občas mu je někde otiskli a tak jsem se k němu vlastně dostal. Přiznal se mi, že kdysi dávno, ještě jako dítě, pásl na rozlehlé mechové louce krávy s telaty, z nichž některé ty divočejší, měl přivázány na provaze. Tehdy už jako vášnivý čtenář, měl za košilí pár knih a jednu z nich vždy držel při četbě v jedné ruce, zatímco v druhé ruce držel ten provaz. Vzpomínal si, že měl tehdy neskutečný hlad, který nešlo ztišit ani pitím vody ze studánky u lesa. Občas zakousl nějakou trávu a taky se mu začala mírně točit hlava. A najednou to přišlo. Krávy tak silně trhly provazem, až mu vyrazily knihu z ruky a co víc, roztrhla se mu košle tak, že se utrhly dva nebo tři knoflíky, které nejen že nespadly do trávy, ale vznesly se vzhůru, kroužily chvíli vzduchem kolem něj, než zmizely v oblacích. Dole zanechaly po sobě jakýsi chvějivý vzdušný vír … Přesvědčoval mě, že vír způsobily knoflíkové dírky v bláznivě roztančených knoflících. Krávy se rozutekly, a když se pokusil sebrat rozházené knihy, zjistil, že neleží v trávě a mechu, kde dosud stál, nýbrž na nějaké vyprahlé jílovité zemi. Rozhlédl se, krávy stály nedaleko jako přikované a kolem opravdu vyprahlá poušť … Po několika zmatených krocích objevil na zemi utržené knoflíky své košile. Když je chtěl zvednout, zjistil, že jsou horké. Přesto je však zvedl a když je držel v dlani, zničeho nic se rozhýbaly krávy s telaty a dokonce se ta pustá krajina opět změnila v zelenou louku … Zpustlá krajina, která se mu na několik minut zjevila, dlouho žila v jeho představách, stejně jako vše, co se událo ve chvíli, kdy jako malý chlapec pásl krávy. Po několika dlouhých letech na jedné dovolené, vzdálené tisíce kilometrů od domova, zůčastnil se celodenního společného výletu do tamnější přírody. Po několikahodinové chůzi, kdy byli všichni značně hladoví a unavení, zastavili se na malém zeleném pahorku k malému odpočinku. V tom se zvedl vítr, zavířil kolem nich, krajina mírně potemněla, a když vítr ustal, zvedli se všichni, aby pokračovali v cestě. Udiveně se rozhlédli kolem sebe a zjistili, že krajina úplně změnila ráz. Zeleň změnila se na jakousi písčitou plochu, prahnoucí po vodě. Stanley se maně podíval na zem. U nohou ležel mu perleťový knoflík se čtyřmi dírkami, přesně ten, který se mu utrhl z plátěné košile před čtyřiceti lety na pastvě. Zvedl jej a rozhlédl se. Jako zmrazeni stáli kolem něj v různých vzdálenostech ti lidé z výletu. Spočítal je a zjistil, že jich je čtrnáct, stejně jako tehdy těch krav s telaty na pastvě. Jak se mu v dlani zahříval knoflík, lidé oživovali a v písku se nepravidelně zjevovaly trsy trav. Stanley vytáhl z kapsy zapalovač, škrtl jím a počal zahřívat knoflík. Když jej už kvůli horku nemohl udržet, zapalovač zhasl. Knoflík si schoval na památku do kapsy. Říkal, že jej použije až při nějaké výjimečné situaci … Krajina mezitím sezelenala, spolucestující turisté se rozhýbali a na cestě se objevil mikrobus, který je sem přivezl.

Odilo Jaworski najednou oněměl. Já jsem taky nějakou chvíli nemluvil. Když mi to přišlo dlouhé, vybídl jsem jej k opětnému vyprávění. Ano, skončeme to, řekl, dál není co vyprávět. Snad jen to historicky doložené stěhování té prababičky, dodal.

To bude jistě stát zato, podotkl jsem. Tuším, že to zakončíme nějakým komičnem, Odilo se srdečně zasmál a spustil.

Bylo jí asi čtyřicetpět, když ovdověla a narozdíl od toho zmíněného pradědečka z Landskrony, rozhodla se přestěhovat za svou novou láskou stopadesát kilometrů daleko a s celým svým věnem. Řekl bych, první emancipovaná ženská. A to už v době, kdy babička Němcové dostávala od císaře ten dukát.

Ale ještě předtím než zvěčníme a posvětíme tu prababičku mé prababičky, musím se zmínit o tom, jak mě strýc Odon Hampl povýšil na umělce. Tím dostane mé vyprávění alespoň trochu punc toho, čemu se zvrhle říká umění, což není pravda. Po jednom rodinném pohřbu se strýc Odon přiopil, vzal si se sklenkou rumu v ruce slovo a oznámil nic netušícím blízkým i vzdáleným příbuzným, že by rád oznámil, že po něm, po kapelníkovi dechovky v Rychnově, žije mezi námi obchodníky, úředníky, zemědělci a řemeslníky, kromě něho další umělec v rodině. Je to spisovatel Venda Javůrek, který píše pod pseudonymem Odilo Jaworski, a když započítáme toho kabaretiéra Joe B. Crowse, co emigroval na Západ, jsme tři, a proto buďte na nás hrdí, protože umění bylo, je i bude řehole. Pak se napil a vypadalo to, že spadne pod stůl, ale teta Růža ho zachytila … a odjeli taxíkem domů. Navěky.

Tak a teď k té praprababičce. Statek na Kamenci po smrti svého muže přenechala svému nejstaršímu synovi, o němž se zmíním zase někdy příště, naložila všechny své movité věci na vlastní a zapůjčené vozy, tedy žebřiňáky, valníky a prkeňáky a odjela za svým novým partnerem do Kamenice. Říkalo se, že těch různých vozů bylo čtrnáct. To však zveličovala lidová tvořivost, tak zvané ústní podání. Doloženo je, že vozů bylo sedm, ale i to stačí. Na prvních pěti se vezl nábytek, peřiny, nádobí a všechny osobní věci. Pozoruhodné byly poslední dva. Na nich vezl se pravý chlévský hnůj! Přece tuhle cennost tam nenechám, vyjádřila se prababička Elen, původně Eilen, zamlada daleko široko nejpohlednější a nejpůvabnější ženská štíhlých boků, nádherných pevných prsou a hlavně svůdných tmavých očí!

Dost! zvolal Odilo a nalil si poprvé z lahve, stojící na stole. Napil jsem se také a vyšel na dvůr, ozářený sluncem našeho světa, kde vesmír končil kdesi za stodolou mezi ploty ověnčenými lískovými keři …

Výňatek z Grafomania rezort,
souhrnu literárních nápadů

BLAHOPŘEJEME K JUBILEU MARCELLE MARBOE-HRABINCOVÉ

Marcella Marboe žije v Řečanech nad Labem. Prozaička a básnířka, získala mnoho ocenění. Začínala v nakladatelství Kruh v Hradci Králové prózou Stříbrná planeta. Několik období byla předsedkyní SVčS a členkou Rady Obce spisovatelů v Praze.

Motto…
Třeba nám život jinak káže kdo moudrý je ten nerozváže motouzek co nás s dětstvím spíná a krásná pouta neroztíná

Jan Skácel

DUHOVÁ SKLENĚNKA

MARCELLA MARBOE

Je osm hodin ráno a šum ve třídě, sestávající z pěti postupných ročníků a pětadvaceti žáků, se uklidňuje pomalu. Maja s kocourem Pepou vylezli z ukolébavky peřin teprve před deseti minutami, a proč ne, když to mají z postele do třídy jen přes dvě chodby a deset schodů. Maja cítí, že dnes bude zvláštní den. Ještě neví jaký, ale úplně jiný než ty ostatní. Něco se stane. Jak totiž otevřela oči, ozval se odněkud zvenčí do bzukotu včel z rozkvetlých lip divný skřek. Maju až zamrazilo. Skřek tak divný, jakoby někdo šlápl jejímu kocourkovi na ocas. Nejspíš se teda to „něco" stane opravdu dneska.

Je léto, slunce teprve nabírá svou správnou sílu a vzduch ve třídě se teple tetelí. Tatínek, soudruh řídící, sedí u zelené katedry a zapisuje do třídní knihy. Pak vstane a začíná zadávat úkoly jednotlivým ročníkům. Na tabuli pověsil obraz letadla: Letadlo letí nad řekou, před sebou cestu dalekou. Loď pod ním zdá se maličká, jak papírová lodička. Prvňáci probírají písmenka "L, l". Druháci si mají v tichosti číst příběh o pastelkách a potom říci, proč si je Pepíček pak už nechtěl od Marušky půjčit. Maju to nebaví. Tyhle pitomé příběhy zná dávno nazpaměť. Holka myslí na skleněnku. Kopeček před hospodou voní deštěm. Na kopečku je důlek, patami hráčů pravidelně obnovovaný stejně jako startovní čára, odkud se hází. Každý musí hlásit, o kolik „hliněnek" hraje. Třeba: Štyry pos- ! To znamená, že Zdenda hraje o čtyři kuličky a chce házet poslední. Pak se cvrká. Kdo první nacvrká všecky kuličky do důlku, bere. Brácha hraje o duhovou skleněnku, která by musela být nejméně za sto hliněnek. Je to nejkrásnější kulička na světě – a on ji nikdy neprohrál. Maje říká, že ji ani prohrát nemůže, protože je kouzelná.

Maja chvíli poslouchá, co tatínek zadává ostatním ročníkům, a když ji nic nezaujme, vyšroubuje tužku versatilku, nabije ji speciálními papírovými „broky“, které právě vyrobila, a střílí jimi po klukách v poslední lavici. Když chytí od soudruha řídícího tatínka ukazovátkem jednu za ucho, vstane a jde dozadu, ke dvěma velikým skříním, které ukrývají školní knihovnu. Tohle mají dovoleno všichni žáci. Když jsou hotovi se zadanými úkoly, mohou si, aby nerušili ostatní, kteří ještě pracují, v knihovně vybrat něco ke čtení či prohlížení, usadit se do zadní lavice a jak říká tatínek, „DÁT POKOJ“.

- Páni! šeptá si Maja. Za chvíli budou prázdniny! Šíleně dlouhé! Právě začínají zrát jahody. A třešně májovky. Maja se už vidí, jak s klukama lezou přes ploty cizích zahrádek, jak drandí na kole tažené jejím věrným vlčákem Ájou, jak chytají okouny a bělky v náhonu, jak se koupou ve struze za Jarešovými anebo v rybníku Cihlák, jak tajně lezou ve stájích nebo na pastvinách po hřbetech koní a jezdí s panem Svobodou, Heliným tatínkem, na krmení. On holkám říká „moje pohádkový víly“ a vždycky některé dovolí „zakučírovat“. A když pak před stájemi shodí fůru „zeleného“, mohou si z hrachoviny vybírat zralé lusky, anebo se na hřbetě vypřažených valachů svézt do stáje.

Jenže jednou o senách, když jely na žebřiňáku pro další fůru do luk, vylezly Maja s Helou na valachy zapřažené. To když pan Svoboda řekl „prrr!“ a odběhl se vyčůrat za dub. Jenže z ničeho nic jsou na kozlíku kluci. Samozřejmě Majin brácha Lojzek s kámošem Zdendou. A jen tak z hecu, jako že bude sranda, do bunďáků prásknou! Tihle valaši, kteří sami umí čekat hodiny před hospodou, než si pan Svoboda zavlaží pivíčkem, náhle s takovou srandou souhlasí. Za práskání biče se rozparádí jako hříbata a s prázdným žebřiňákem začnou dělat skopičiny. Bujně kozelcují, rozporky dunivě mlátí do oje, řetězy řinčí, vůz uhání po kamenité cestě, jako by ho nějaký obr vystřelil z praku. Maja s Helou v oblacích prachu nadšeně ječí, ale za chomouty se jen taktak drží. Pan Svoboda skočí na kolo, které si o dub opřel kdosi ze sekáčů louky, a šlape o závod. S kola se pak vrhne vzadu na žebřiňák a rovnou k opratím: Óla malá, ójólááá! ójólááá!!! Kdepak! Pevnou ruku svého kočího belgičáci poznají! Přecházejí do klusu, do kroku, už klidně pohazují hlavami. Panečku, hodně dlouho se takhle pěkně neproběhli …

Jenže pak nastane mela. Jak pan Svoboda švihá bičem, tak švihá. Ne do bunďáků! Do těch fakanů, smradů a hajzlíků pitomejch. Nazve své pohádkové víly káčami blbými a nepřestává řvát: Víte, co by se stalo, kdybyste sletěly pod kola? Byly byste na sračku!

O senách je taky super skákat v hřebčinských stodolách s trámů do fůr, hledat mladé sovy, anebo si už ve slehlém seně dělat jeskyňky: Jednou vás to zavalí a vy se tam zadusíte, holky bláznivý, varují pohrabující ženské.

Nejlepší je ale spát u Svobodů na půdě. Vylézt vikýřem nahoru po žebříku, z bezpečnostních důvodů ho vytáhnout za sebou – a pak se nechat kolébat vůní

zasychajících stébel, ve kterých se, nikým nespatřen, ukrývá teplý letní vítr. Fajn je také strašit se duchy zemřelých, „bílým mužem" či zlým černokněžníkem a při letních bouřích se hrůzou tulit do chumlu kočičích kožichů. Kočky s koťaty jsou na každé vesnici královnami půd.

Úplně nejlepší je ale koukat z vikýře na hvězdy vlající v temnomodru vesmíru a snít o kuličce skleněnce, která hraje všemi duhovými barvami, a kterou Maja jednou určitě vyhraje.

Spát u Svobodů na půdě je ovšem Maje s Helou dovoleno pouze jednou za týden, ze soboty na neděli. V neděli holky probouzí cinkání plechových dížek, se kterými teta Mařka chodí do chléva pod půdou dojit krávu Stračenu. Vzápětí se k nebi rozletí vůně logru z kuchyně a od venkovní pumpy řev strýčka Lenochy, jak mu ledová voda chlístá na zátylek. Strýček Lenocha má při každé dovolené otužování na programu dne.

A ještě jsou nádherné večerní táboráky s pečeným bramborami … Jůůů! Prázdniny! Jenže až za nekonečně dlouho! Maja se bude muset ještě nejméně čtyřicetkrát vyspat a taky tolikrát se nudit ve třídě, ach jo! Kdyby aspoň dneska už tu skleněnku vyhrála … To by bylo!

Maju vytrhne z úvah řinčení zvonku ze školní chodby: Tati, telefon! vyletí holka a jen soudruh řídící za sebou zavře dveře, vypukne ve třídě nadšená bitka. Začnou ji páťáci, samozřejmě brácha Lojzek se Zdendou, ale Maja se vždycky ochotně přidá. Povětřím létají cákající namočené houby i suché hadry na mazání tabule, které jsou naducané křídou a krásně práší. Služba má za úkol na tabuli zapsat každého, kdo by zlobil, ale nezapisuje nikoho, jen varovně ječí: Košťálek, to se řééékněéé!

Když soudruh řídící vstoupí zpět do třídy, jeho tvář je změněná. Maja náhle ví, že je to tady. Někdo na tatínka něco prásknul – třeba že poslouchá hvízdavý rádio, nebo že pálí slivovici – a on půjde do vězení. Všecko je moc divné. Soudruh řídící jako obyčejně nekřikne – všichni sednout – ale nejprve udělá několik kroků k umyvadlu. Pustí vodu a dlaní si opláchne tvář. Teprve pak jakoby unaveně vykročí ke stupínku a rukou zcela zbytečně ukáže: Sednout na svá místa! Zbytečně proto, že všichni už na svých místech jsou a zvědavě vyčkávají. Konečně soudruh řídící přiškrceně řekne: Dnes vyučování odpadá. Složte si tašky a jděte domů!

- Hurááá! zaburácí třída jednohlasně a kluci se jeden přes druhého vrhají ke dveřím: Konečně chvíle svobody, honiček a rvaček.

Maja také křičí: Hurá! … Hurá! Hurá!

Jenže pak se k ní soudruh řídící tatínek nakloní a s polykáním v hlase řekne: Umřela moje maminka. Tvoje babička v Kolíně …

Maja už to svoje poslední „hurá!" nedokáže zadržet a tatínek se na ni dlouze zadívá: Jsi pitomá! řekne smutně.

Maja se udiveně rozhlédne, jestli se ta urážka týká jí, tatínkovy chytré holčičky, ale ve třídě už nikdo jiný není. Tatínek oznámí: Jedu do Kolína. Musím spoustu věcí zařídit. Počkej tu na mamku. Pak našlápne Maneta a jede.

Ano, něco se stane! Maja si tím už je jistá. Ovšem něco mnohem důležitějšího, než že umřela babička. Dyť jí už bylo asi milión let a maminka říkala, že staří lidé prostě umírají, nó … Tak to prej prostě je – a basta.

Jenže, co bude teď Maja dělat? Bylo by fajn hrát s klukama kuličky a konečně vyhrát duhovou skleněnku bakačku. Anebo aspoň hrát na Indiány. Jenže všichni kámoši jsou už včudu. Dokonce i Hela. Má totiž doma na dovolené strýčka Lenochu a s ním je sranda.

Maja se loudá na dvorek, kde má svého milovaného vlčáka Aju: Co budeme dělat, Ajo? Víš ty vůbec, že jsme obklíčený? Všude samý nepřátelé, rozhodí rukama kolem sebe. Vylezte, zbabělci! křikne. Jenže nikdo nevylézá, a tak Maja rozhodne: Nejlepší bude skočit jako Vinetou na Hátatitlu a všem uprchnout. Vytlačí tedy ze síně mámino kolo a psa, který samou radostí skáče metr vysoko, vybaví postrojky. Pak si ho řemínkem připne k ruce, dvakrát se odrazí nohou, naskočí, trošičku chytá balanc, když se Aja zdivočele opře do postrojků – a pak už oba letí. Divokým cvalem pod zelenozlatým krajkovím kvetoucích lipových korun, které připomínají hučící úly dědy Kubely. Maja poletí s Ajou daleko, až kamsi k Labi, kde se pasou stáda. Tam si Maja přitáhne k ohradě svoji věrnou Bělku, vydrápe se jí na hřbet a – holka se šťastně směje už teď. Přivoní si k její hřívě a budou si užívat tiché snění. Tatínek má ticho také rád. Říká, že kraválu si užije ve škole až až! To jen v tichu je slyšet úplně všecko. I tikání života. Třeba – jak člověk funí, když hrozně rychle šlape, nebo jak mu to buší pod tričkem. To asi táta myslel …

Jenže teď jakoby Maja zaslechla ten děsný skřek z rána. Ta hrozba letí zužující se alejí Maje naproti jako nějaká šelma. Maja ji nevidí, ale cítí, že už je skoro u ní! Úplně u ní! Holka se bázlivě ohlédne a pobídne psa, aby se ještě prudčeji opřel do postrojků.

Rána! Tma.

Šelma skočila! Byla schovaná kdesi v kopřivami zarostlém příkopu? Anebo to byl kámen, který po Maje někdo hodil?

Maja se ocitá ve stinném lese plném malin, jahod a hřibů praváků. Leží v zeleném mechu, nad korunami smrků a borovic se zvolna smráká a tma je stále větší … Maja v duchu počítá, kolik hřibů za minulý rok našla. Pak zkusí přidat křemenáky. Jejich červené hlavičky má moc ráda. A bedly vysoké. Těch loni bylo! Maja vidí, jak se jeden ze smrků, které rostou až do nebe, zvedá z kořenů a padá, padá … Tma se prohýbá do oblouku, je nekonečná a tou tmou, jako rány biče pana Svobody, bleskají zlaté čárky. Kmen smrku každou chvíli dopadne. Dopadne na Maju a navždycky ji rozmačká. Holka si uvědomí, že si ráno vůbec nečistila zuby. To by se maminka zlobila. Jenže Lojzek si je taky nečistí! Maminka mu

říká: Lojzku, ty máš zuby špinavé jako velbloud. Maminka trvá na tom, aby si Maja před spaním myla nohy. Na Lojzka křičí: Také krk a uši! I tam je to tvoje!

V prachu cesty se zvolna roztahuje rudá loužička. Maja necítí žádnou bolest. Možná, že jí ta šelma vůbec nechtěla ublížit. Jen v puse je nějak divně sladko. Trochu jako po hruškách. Maja se snaží polknout. Zadržuje dech. Zase vidí ty kmitající zlaté bičíky v nekonečně prohnuté tmě. Náhle ucítí, jak jí šelma funí do tváře. Možná jí chce chňapnout po krku. Neotvírat oči!!

Majo, rychle! Dělej něco!

Holka se bojí, že když oči otevře, neuvidí nic – přesto víčka zvedne. Spatří svou upatlanou ruku. Možná od malin? Něco jakoby jí lehce vanulo kolem spánku. Je to psí jazyk. Pečlivě olizuje malinovou šťávu z Majiny tváře i očí. Záludná šelma je ta tam, na cestě zbyl jen kámen. Maja leží na zádech, do tváře jí lehounký vánek snáší lipový pyl. Ještě se cítí, jako by se vznášela pod hladinou rybníka, ale když nad ní přeletí pták, pokusně zamele prsty u nohou. Zdá se, že fungují. Rukou upatlanou od krve bere psa kolem krku a do ucha mu zašeptá: To byl bourák, co?

Odliv času! Co se mělo stát, stalo se. Jakási obrovská vlna odnáší to divné pryč … pryč … Maja olízne se rtů maliny a uslyší slavíka, tlukoucího pod jejím tričkem. Další dva buší v uších, jiný v krku, v zápěstích. Tátovo tikání života? Maja zalape po dechu, jako ryba uvízlá na mělčině, pak se nadechne zhluboka. Najednou se před ní neotvírají jenom koruny aleje, ale jakoby se před ní otvíralo všechno. Úplně všechno.

A holka si náhle uvědomí, že ještě nikdy nebyla tak šťastná. Jako by našla o Svatojánské noci v lese pod kapradím poklad. Jakoby právě teď vyhrála duhovou skleněnku. Žije!!! Maja náhle pochopí, co musí udělat. Teď hned. Okamžitě.

Odkopne kámen, opatrně naskočí na kolo – a šlape. Aja, jakoby také on všecko pochopil, zvolna kluše vedle ní. Když Maja otevře dveře kuchyně, uvidí mamku u sporáku. Stojí zády k ní a něco prskajícího ji plně zaměstnává. Nejspíš smaží řízky. Neotočí se.

- Mami, kolínská babička umřela! Víš to?

- Vím.

- Co je „umřít“, mami?

- Pro ty, komu se to přihodí, vlastně nic. Pro ty, kdo zůstanou, je to moc zlé …

- Mami, víš, že jsem viděla něco prohnutého? Něco obrovského, žíhaného zlatými čárkami? Mami, víš, že já žiju?

- Neříkej, usměje se máma a otočí se. Dva pohledy se potkají. Máminy oči sklouznou po krví slepených vlasech. Lekne se: Co … co se stalo?

- Vybourala jsem se, nó … pokrčí Maja omluvně rameny. Chvíli jsem byla mrtvá, ale už je to dobrý …

A máma náhle ví: To co jsi viděla, nebyly čárky, ale hvězdy, letící nekonečným vesmírem, řekne zamyšleně.

A máma najednou ví i to, že dcera také ví. Že obě vědí o té rotující duhové skleněnce, která je nenahraditelně nádherná. Říká se jí život.

B LAHOPŘEJEME K JUBILEU ALENĚ KORDÍKOVÉ

Alena Kordíková bydlí v České Skalici. Od dětství se věnuje malbě a grafice, vystavovala na 35 výstavách. Píše verše pro dospělé i děti. 3 básnické sbírky, publikace v Českém rozhlase, ve sbornících, v Kruhu. Autostopem projela země Evropy. Navštívila Blízký východ a země severní Afriky. Krátce žila v Jeruzalemě.

Alena Kordíková

ÚZKOST

po úzké lávce úzkosti
ovečka k chlévu míří
strach z vlka leze do kostí
stín křídel netopýřích
krev v hlíně pouští kořeny
a srdce tápe krátce
o bílé holi jde
jak havran v jinovatce

VESELE

Slunce se třpytí na hladině
Ledňáček hnízdí ve břehu
Semínko probouzí se v hlíně
Kočičky rostou pro něhu

Stařičkým vrbám vyrašily
Mladičké svěží proutky
Jsem jak ty vrby omladím se
Jdou na mě jarní choutky

ELEGIE

Můra z číše pije pod modrou lucernou
Pročítám elegie s baronkou Nádhernou
Je sladkobolný večer rozjímavá chvilka
V růžovém rozechvění svět se náhle mění
A když přivřu oči do pokoje vkročí
Kornet v doprovodu R. M. Rilka

PŘÍBĚH MILOSTNÝ

Mlčíš až čekat nestačím
Uprostřed příběhu
Kompasem otáčím
Jsem ryba na břehu

Mlčíš já myslím na něhu
Zavřená v čtyřech zdech
Milenka v záběhu
I želva na zádech

Poslední v prvním rozběhu
Jsem sobě pro posměch
Nicotná stopa ve sněhu
Ikaros na křídlech

BLAHOPŘEJEME K JUBILEU FRANTIŠKOVI UHROVI

František Uher je z Havlíčkova Brodu. Prozaik se zaměřením na detektivní a dobrodružnou literaturu, básník, aforista a literární kritik. Souhrn jeho tvorby už je 99 knižních publikací. Dlouhá léta byl členem výboru SVčS a redaktorem bulletinu Kruh.

STÁLE STEJNÁ ULICE

FRANTIŠEK UHER

V roce 1754 byl vydán s platností pro české země Císařský a královský patent lesů a dříví, jehož součástí bylo uzákonění zkoušek z lesnictví. O dvě stě let později je složil Viktor Budař, aby aktivní věk prožil v jedné a té samé malebné dřevěné hájovně. S Boženou, za svobodna Orlovou, se znal od dětství, narodili se ve stejném roce a ve stejném měsíci, žili ve stejném domě, ve stejném poschodí, ve vedlejších bytech. Těžko hádat, jak se dali dohromady, bylo jim ke třiceti, když se –s použitím Gogolova výroku – začali pást na stejné louce. Budař záhy dospěl k poznání, že je na světě – také podle Gogola – dost všelijaké neřesti a to ještě musel Bůh stvořit ženské! Pravda, měl na tom svůj podíl, podílel se na stvoření dvou dcer, které jakoby matce z oka vypadly, zdědily i její povahu. Když Viktor s Boženou ta pěkná i strastiplná desetiletí protloukli a potřebovali pomocnou ruku, páchaly na nich dcery příkoří. Především si půjčovaly bez vracení. Vnoučata je směle napodobovala, staří přece museli vyjít s jedním důchodem!

Na důchod totiž opustili chátrající hájovnu a koupili si ve městě skromný domek s miniaturní zahrádkou. Stál uprostřed řady původně stejných družstevních domků, postavených ještě za Masaryka, po němž dostala ulice jméno. Tehdejší konšelstvo však dospělo k poznání, že si prezident nezaslouží, aby jeho jméno nesla proletářská ulice a změnili název na Družstevní. Tím začaly patálie s názvem a současné označení Na konci města bylo jedenácté v pořadí. Poněkud podivné, ale věcné, stále stejná ulice se skutečně vytrvale nacházela na konci města. Hned za ní se tyčila skaliska, za nimi se klikatila v létě téměř vysychající říčka. Stačil týden dešťů a stala se z ní dravá bystřina.

Jak bylo poznamenáno, Budařovi měli dvě dcery. Verunku a Johanku. Ke svým manželům se chovaly podle matčina vzoru, hrály jen druhá housle. Řečeno o sestrách s Werichem v roli pohádkového krále – já první! O potomky pečovaly, o to nic, měly po dvou dcerách a po jednom synovi. Když stále celkem čiperní rodiče slavili zlatou svatbu, připravily jim dcery dárek: Umístění v domově důchodců v poměrně vzdálené vsi, kde využili zámečku, který připadl obci. Byl to danajský

dar, nevěděli si s ním rady, až se našlo řešení – přístřeší pro veterány. Jenomže těm místním se do zámečku nechtělo, patrně si vychovali hodnější potomky, obec proto nabízela ubytování i přespolním. Poloprázdný dům – poloviční zisky. Verunka a Johanka dokonce již našly na domek kupce. Zamlčely drobný detail – rozdělily se o poměrně vysokou zálohu.

Viktor a Božena byli postaveni před hotovou věc. Nedostali čas na rozmyšlenou. Kdepak do roka a do dne jako za Koziny a Lomikara! Přes víkend se sbalte, v pondělí vás přestěhujeme! Hotová věc! A šmytec! Staří mohli jen lomit rukama. Snad poprvé v životě se na něčem shodli bez výhrad, vzepřeli se, zlatá svatba se změnila v hádku. Křiku a rámusu habaděj, většina lidí z ulice však žila v přesvědčení, že se jednalo o bujarou oslavu. Vždyť zlatá svatba se oslavuje jednou za život! Bylo léto, čas dovolených, výletů, návštěv, oprav, oslav, malování, hub a koupání, nejbližší sousedé vyjeli do světa širého, nikoho příliš nezaujalo, že nikdo z Budařových nebyl k vidění.

- - -

Do obchodu se chodí nakupovat, k zubařovi s oteklou tváří, do kostela vede špatné svědomí, na policii se lidé vypravují, když jim teče do bot. Přišly obě. Sestry Verunka a Johanka. Trochu nazlobené, nejisté, znepokojené.

„Přijely jsme za rodiči, ale nemůžeme se dostat do baráku v ulici Na konci města," postěžovala si Verunka. „Neberou telefon, u hlavních dveří i u dveří na dvorek někdo vyměnil zámky, ve všech oknech jsou spuštěné žaluzie. Máme obavy, aby se rodičům něco nestalo."

„Aby si něco neudělali," doplnila Johanka. „V pondělí se měli stěhovat."

„K vám?" zeptal se poručík Mráz, aby získal určitý přehled.

„Do domova důchodců v Klášterní Lhotce."

„Proč tak daleko?"

„Nikde v okolí nemají volná místa."

„Jak jsou rodiče staří?"

„Ve středu slavili zlatou svatbu."

„Do domova chtěli?"

„Ještě se o sebe postarali," pravila Verunka, „ale to se může změnit přes noc."

Poručík Mráz si pomyslel něco málo lichotivého, rázem byl doma. Původním povoláním byl sociální pracovník a nad přístupem některých občanům k rodičům mu, obrazně řečeno, vstávaly vlasy hrůzou na hlavě. Kdyby mu nějaké zůstaly. Ztratil je v mladém věku, zůstala jenom hlava. Působil však usedleji a důstojněji. Přesvědčil se, že kdyby se v životě udělovaly červené karty jako na fotbalovém hřišti, spousta lidí by měla permanentně zastavenou činnost. Zeptal se na účastníky oslavy.

„My dvě," pronesla Johanka, „naši chlapi, dcery a synové. Ti už jsou ženatí. Náš Otík je porybný v Okružínku, sestřin Vojta ve Pstružinci. Je to zapadákov,

nemají tam krám ani hospodu, tak si otevřel cukrárnu, protože je vyučený cukrář. Pivo čepuje do půlnoci."

„Volaly jste jim?"

„Zaskočilo je to," pronesla Johanka. „Heleďte, neměli bychom raději …"

„Co se stane s domkem vašich rodičů?" navigoval poručík Mráz rozhovor směrem, který považoval za potřebný. Tušil zištné pozadí. Nechutná hrabivost obvykle zachutná. Opodstatnění měla v dobách, kdy se seno obracelo hráběmi.

„Už máme kupce," prozradila netakticky Verunka.

„Rodiče si třeba udělali výlet. Nebo šli nakupovat," hledal vysvětlení poručík Mráz. „Mají auto?"

„Darovali ho naší Janince," vysvětlila Verunka.

Poručíka napadlo, že se Budařovi mohli postavit na zadní, navštívili advokátní kancelář nebo vyhledali jinou formu pomoci, ale i to si raději nechal pro sebe. Zapsal si jména všech oslavenců na zlaté svatbě.

„Nikdo další? Třeba ze sousedství, z městského úřadu, přátelé …"

„Přece nebudeme krmit a napájet cizí krky," uťala Verunka.

Poručík Mráz si myslel svoje, jenže co naplat, myslet si mohl, konat musel. Čert nikdy nespí, zdřímne si, až přijde do nebe. Mohlo se přihodil ledacos. Stažené žaluzie a vyměněné zámky stály za úvahu. Přizval hasiče. Když se dveře domku v ulici Na konci města otevřely a sestry se draly dopředu jako velká voda, musel zasáhnout. Kdyby došlo k nejhoršímu, nemusely ustát první náraz. V domku však bylo zdánlivě všechno v pořádku. Sestry to zdání postupně vyvrátily. Scházelo nějaké oblečení a obutí, něco z obsahu zásuvek v příborníku, požádány o upřesnění se ošívaly, lezlo to z nich jako z chlupaté deky. Scházela krabice s osobními doklady, chladnička byla vyprázdněná a vypnutá, plyn zavřený. Vypadalo to, že rodiče odjeli na delší čas, ale počítají s návratem.

„Takhle nás doběhnout," posteskla si Verunka. „Naši chlapi se vzali na pondělí volno, aby pomohli se stěhováním, my jsme dneska přišly pomoct s balením!"

„Mají nějaké příbuzné? Sourozence, nebo přátele …"

„Jenom nás," sdělila Johanka příkře. „Co naplat, dáme se do balení samy."

„S tím musíte počkat," řekl poručík Mráz rozhodně.

Nastalo značně vzrušené dohadování, ale paže zákona měla navrch, ochotný hasič provizorně opravil dveře, domek byl předpisově zabezpečený.

„Rodiče vám najdeme," slíbil poručík Mráz.

„Jen aby," zaskřípala zuby Janinka.

- - -

Léto vyšetřování nepřálo, sousedé odjeli na dovolenou, zastihli jen trochu stranou bydlícího muže. Kdo může podat svědectví, toho si policisté podají. Měl svoje roky, ale stále byl chlapisko. Nesporně také podivín. Měl na sobě něco jako tabard, středověký řasnatý plášť bez rukávů, jaké nosili univerzitní mistři nebo

bakaláři a mnohem později heroldi, šlechtičtí obřadníci vyhlašující zprávy nebo příchod svého pána. Poručík Mráz znal jeho minulost i jméno. Prokop Paleček byl čtverák. Na vojně začínal jako tambor. Bubeník u pěchoty. Když byly vojenské kapely zrušeny, stal se učitelem hudby a vydával se za hudebního skladatele. Měl to napsané pod jménem i na jmenovce u poštovní schránky, původně se mnozí domnívali, že tam bydlí ještě nějaký příbuzný. Ve městě dirigoval dechový orchestr, ale došlo k finančním nesrovnalostem, muzikanti byli vždycky dost na korunu, neporadil si s orchestrem, orchestr si poradil s dirigentem. Také jeho soukromý život byl tápáním v krajině intimních vztahů. Jako čestný muž si vzal všechny tři těhotné milenky. Vzhledem ke skrupulózním zákonům to činit postupně.

„Budařovi," pravil zadumaně. „Dost se hádali, ale něco na jejich vztahu bylo, protože vydržel. Ve středu něco slavili. Napřed v pohodě, potom dost bujaře. Ony ty jejich dcery … Verunka a Johanka. Jména jako pro pohádkové princezny, ale mezi námi … Ani vnučky se mu moc nepovedly. Podle mého tahali z prarodičů peníze. Snad se Budařovým nepřihodilo něco zlého?"

„Nejsou doma," řekl poručík Mráz.

„To je divné," připustil Paleček. „ Nikdy nikam nejezdili."

„Přece se nevypařili," pokusil se poručík podnítit jeho paměť.

„Heuréka," zvolal náhle jako Archimédés, objeviv v lázni hydrostatický zákon. „Předevčírem v noci se u Palečků něco dělo. Před baráčkem stálo auto. Takové větší. Jako dodávka, rozumíte?"

Poručík Mráz rozuměl, mlčel, vyčkával, nechal na Palečkovi, aby dramatickou pauzu ukončil.

„Nějaký člověk něco kutil u dveří. Víc vám nepovím. Byla tma jako v pytli, už druhý týden nefunguje veřejné osvětlení. Za rohem bourali barák a bagr zrušil kabely. Měli by to dát do pořádku."

„Slíbili, že zítra," řekl poručík Mráz. „Domníváte se, že Budařovi odjeli tou dodávkou?"

„Nevím! Ale po odjezdu toho auta se u Budařů nesvítilo," pravil Paleček. „Jestli on to nebyl jejich vnuk!"

Poručíka Mráze to již napadlo také.

„Který?"

„Tak to vám nepovím. Ale jeden z nich sem často jezdil už jako větší kluk."

- - -

Budařův vnuk Vojtěch si skutečně otevřel cukrárnu v nedalekém Pstružinci, poručík Mráz jej zastihl v hádce s baculatou blondýnkou, kterou vedl jako levnou prodavačku. Manželské povinnosti patrně plnila jaksi bokem. O zmizení prarodičů věděl od matky. Vyslovil podezření, že se někam zašili, aby nemuseli do domova důchodců.

„Nemusejí," řekl poručík Mráz. „Jsou to svéprávní lidé!"

„Máma s tetou jim to vyjednali. Na barák ve městě už sehnali kupce."

„Já bych je nenutila," zasáhla blondýnka vzdorovitě, možná právě prarodiče byli důvodem sporu, který policistův příchod přerušil.

Utržila manželův zlý pohled. Za nepřítomnosti policisty by patrně utržila facku. Dostala ji po jeho odchodu.

Druhý vnuk Budařových žil v Okružínku. Rybničnatá krajina jižních Čech byla přece jenom trochu z ruky, poručík Mráz požádal o spolupráci tamní kolegy. Bydliště porybného hledali u vody, ale museli na opačný konec vesnice. Ve stráni nad silnicí stál svérázný poschoďový dům. Na zděném přízemí se nacházelo dřevěné poschodí. Po celém průčelí se táhla zastřešená veranda, všechna okna zdobily truhlíky s muškáty.

Pozemek obklopoval plot z drátěného pletiva. S plechovkou barvy v pravé ruce a se štětcem v levé mu dávala zdání barevné svěžesti černovláska v pracovním oblečení. Patrně patřila k mladým ženám, které neznají termíny jako jehla nebo šicí stroj, natož háčkování, pletení či drchání. Když se utrhne u košile knoflíček, jdou raději koupit novou. Dovedou však hravě vyměnit těsnění u vodovodu a výměna prasklé pneumatiky u auta je pro ně mnohem snadnější a příjemnější prací než příprava bramborové kaše.

Když před bránou zastavilo policejní auto, odložila plechovku do trávy a zatížila ji štětcem, snad aby neuletěla, kdyby náhodou měla vrtuli.

„Pěkně vítám, Miluško," pozdravila policistku s hodností nadpraporčíka.

„Alenko, máš doma Otu?"

„Ještě u vody. Normálně končí o páté, ale navečer někdy chodí plašit pytláky."

„Třeba mi pomůžeš sama," pravila policistka. „Hledáme manželskou dvojici. Mají to být Otovi prarodiče."

„Jsou to Otovi prarodiče."

„Zdržují se tady u vás?"

„Dcerušky je chtěly šoupnout do domova důchodců. Nic proti tomu, kdyby to bylo potřeba, možná tam jednou s radostí skončíme také, ale děda i babička jsou na svůj věk čímani. Tchyně a její stejně chamtivá sestřička jsou naopak nenasytné husy. Na zlaté svatbě z nich vylezlo, že se těší na posvícení. Chtějí rodičům prodat střechu nad hlavou. Všechno už měly dojednané. Místa v domově, kupce na domek. Když se dostali do rozepře, začala jsem se stydět. Málem jsem se propadla hanbou. Chytila jsem Otu za křídlo a vzali jsme do zaječích. Cestou jsme se domluvili, že to tak nenecháme. V sobotu jsme pro dědu a babičku zajeli. Večer, aby to nebudilo pozornost. Ota pro jistotu vyměnil zámky."

„Zůstanou tady u vás?"

„Nám by nevadili, ale chtějí zpátky."

„Divíš se?"

„Nedivím. Doma je doma."

„Kdy se vrátí?“

„Až se situace vyjasní. Už na tom pracujeme. Příbuzenstvo z Otovy strany nás asi uvrhne do klatby, ale my jim na odpustky nepřidáme. Je to ostuda!“

„Nezlob se,“ pravila policistka rozpačitě, „věřím všemu, co mi povídáš, ale ráda bych pana Budaře a jeho ženu viděla na vlastní oči. Chápej, musím podat hlášení.“

„Tak pojď dál, branka není zamknutá.“

LITERÁRNÍ ČÁST

BÁSNĚ EVY ČERNOŠOVÉ – ze sbírky Uprostřed noci zpěv:

POHÁDKOVÁ

Včera
nebylo.
To jenom
devatero hor
zbloudilo ve tvých snech.

KRAJINOU DOMOVA

Vrůstáš do země,
vrůstáš do skal,
do kůry stromů
se vetkl tvůj dech.
Tam někde v údolí
počátek zůstal,
popsaná krajina,
jež čeká na příběh.

PŘEČTU TĚ VE HVĚZDÁCH

Přečtu tě ve hvězdách
I v louce
rozkvetlé
Zaslechnu
stopu tvou
Do větru
Zpívanou

TÍM VŠÍM

Tím vším,
čím mohla být
Tím vším,
čím nestíhám být
Tím vším,
čím netoužím být
Tím vším,
kým díku tomu
jsem …

- **Knihy jsou odolnější než lidé, i stoleté dovedou být velice poutavé.**
- **Paměti jsou pozoruhodné tím, že ve skutečnosti proběhlo všechno jinak.**
- **Pilný autor napíše román, liknavý povídku, líný se spokojí s aforismem.**

AFORISMY FRANTIŠKA UHRA

JÁ SE TAM VRÁTÍM …

VÁCLAV FRANC

„Tak babi, čau," křikla vnučka, než seběhla po schodech dolů. V pokoji zůstalo prázdno. Poslední dobou jej Růžena Suchardová, plnoštíhlá důchodkyně, jak se shovívavě říká těm, co mají problémy s nadváhou, nestačila zaplnit. Obklopena synem, snachou a vnoučaty připadala si v domku jako kůl v plotě. Když žil ještě Toník, povídali si, předčítal jí z novin, vzpomínali, jak začínali, když se po válce váhavě rozhodli usadit se s pár hadříky v pohraničí.

„Pamatuješ, Růžo, první Vánoce tady?" vzpomínal Toník. Společně se smáli, jak malá Růženka běžela k vánočnímu stromečku s hřebenem, aby jej učesala. Ještě chudák malá neuměla pořádně vyslovit „ř", ale ta vzpomínka zůstala hluboce uložená v paměti stárnoucích manželů. Před pár týdny slavila Růžena první Vánoce bez Toníka. Odešel, nechal ji tady samotnou, vlastně s dětmi. Snacha je hodná, nemůže si stěžovat, ale má svého běhání dost. Tři děti, práce doma a ještě do fabriky. A děti, to není, jako když byla Růžena malá. Hned po návratu ze školy měla na stole žaltář úkolů, které musela vykonat. Dneska děti mají jedinou starost, dobře se učit. A přitom … Románek bude letos vycházet školu, ale pánbůh ví, kam se s takovýma známkama dostane.

V práci musela končit. Přesluhovala, ale mezi ženskými přišla na jiné myšlenky. Na Toníkově hrobě pořádně neovadly kytky, když si ji mistr zavolal: „Paní Suchardová, pochopte to, vždyť to vidíte všude kolem. Textilky jsou dneska na huntě, odbyt vázne, plno lidí bez práce, mámy od rodin, pochopte, vy máte aspoň důchod."

Odešla. Nezacláněla mladým. Nechtěla, aby se na ni dívali skrz prsty. Myslela si, že přidá dětem, když podražilo, ale co naplat. Však se na ni snacha podívala, když řekla, že končí v práci.

„To víš, už mám svoje odděláno, ať dělaj mladý, ty to potřebujou víc."

Ještě že přijdou vnoučata, má si s kým popovídat. Kdyby si všeho víc vážili. Po svátcích Růžena vyčítala synovi: „Copak musí všechno mít? Kvanta hraček a za pár dní to leží v koutě, panáci bez ruk, auta bez kol. Co to stálo peněz!"

„Ale babi, je jiná doba," odpovídal syn a k ní do patra přišel ještě míň. Jiná doba! Jakápak jiná doba. Dělali s Toníkem, jak to šlo, aby dětem dali, co sami jako děti neměli. Ať se mají líp. A co z toho vzniklo. Ničeho si neváží.

Její dětské Vánoce. Dostala první boty. Žádné onošené škrpále po starších sestrách. Skutečně svoje první boty. Nemohla usnout. Chodila v nich po pokoji sem a tam, sotva udělala krok, už je čistila a hýčkala. Až z velké radosti usnula v botách. Však se jí ráno něco nasmáli. A jak boty opatrovala. Děti dneska hodí brašnu a boty do kouta, a přitom to stojí takové hříšné peníze. Nosila je jen v neděli a o svátcích. K potoku s husama chodila bosa, to dá rozum. S Vlastou Doubkovou, nejvěrnější

kamarádkou v Bystřici, sedávaly v jedné lavici a pan řídící říkával: „To jsou naše dvojčata!“ Vlasta už to má chudák za sebou. Uměla hezky malovat, pan řídící ji dával za vzor: „Měla bys jít na školu.“ Ale kdepak by se v chalupě našly peníze na studie.

Z nedávného života se vytratil Toník a spolupracovnice. Zůstaly jen vzpomínky. Zůstávala s nimi dlouho do noci. Těšívala se na pár dní, kdy jezdívali s Toníkem na skok zpátky do Bystřice. Toník pocházel ze Lhoty. Přespali u jeho synovce a zaskočili ke známým. Bystřice přes prázdniny ožila, domácích s léty ubylo. Těch chat! Co pamatuje, už je v Bystřici akorát Marie Šádková, zůstává taky sama v chaloupce. A stará Maternová, táhne jí devadesátka.

„Bystřice je malá, ale krásná,“ říkával nebožtík Toník. „Tady se podíváš z okna a co vidíš? Samej panelák, komíny kouřej, že se člověk bojí vyjít ven.“

Bystřice znamenala přírodu, splav, louku k Jordánům, kdoví jestli u remízu stojí ještě hájenka. Pod Zlodějkem býval bukový les plný hříbků. Jako děti je časně zrána sbírali a chodili prodávat na trh, aby přinesli domů nějakou tu korunu. Jak to krásně studilo do bosých chodidel, když na louce ležela ještě rosa. A Slávek Benešů se smál, že jednou bude pánem a všechno mu bude patřit. Nakonec dělal v družstvu agronoma.

Strašně ráda by se vrátila, třeba teď, ale ani neví, jak to bude v létě. Toník nežije a ona v Bystřici nikoho nemá. Snad u Doubků by mohla přespat nebo napíše Toníkovu synovci. Jenže co sama. Kolena otékají a ve špitále přišli na cukrovku, nic vážného, ale dietu držet musí.

Věděla jediné, že přes všechny ty rány osudu by neváhala, kdyby z televize vystoupil kouzelný dědeček a nabídl splnění jednoho přání. Chtěla by se vrátit do dětství, třeba jen na kratičkou chvíli, tam do Bystřice, do zapomenuté vesničky.

Nešla ještě spát. Věděla, že by se dlouho převalovala v posteli. Rozzářená televize nedokázala rozehnat chmury. Chtěla ji vypnout, ale ještě jednou se zahleděla na obrazovku.

„To je přece …,“ v létě mluvila se starým Málkem. Říkal, že ten mladý Vencl je podnikavý, ale …

„Dalším soutěžícím je pan František Vencl z Bystřice,“ hlas moderátora probouzel nový život.

Slůvko „Bystřice“ jí vehnalo slzy do očí. Její Bystřice, malinkatá Bystřice, je v televizi a s ní i kousek ní, vzpomínky, mládí, louka a splav.

Ruce sevřené v pěst fandily soutěžícímu tam od nich. Bystřice není zapomenuta. Při správné odpovědi se roztleskala.

Do pokoje vstoupil syn: „Babi, koukáš na televizi, je …,“ uviděl plačící matku, zůstal stát a vyptával se.

„Babi, co je?“ přeskakoval z Růženy na obrazovku.

Až po chvíli synova naléhání přece jen řekla: „Bystřice, moje Bystřice …, já … já se tam vrátím!“

MIROSLAV KUBÍČEK

UBÝVÁNÍ

přibývá ubývání
prošlapané pěšiny stárnou
laně prý vypily studánky
ve stínu lípy žádná slova
přátelé studí v objímání
ke stáří netence ubývá potence
choulí se slibné sliby
pajdavě předbíhám ubývání

DĚDOVÉ

chvíli dědové chvíli dědkové
kolem polí chůze bolí
vzpomínky zarostlé pomníky
touha loukou loudá
řeč kašlavě dýchne
staré kroky staré roky
staré roky staré kroky
lítost neslyšně tichne

SEM TAM

sem tam vábnutí
sem tam stárnutí
sem tam čaročas časí
tam a sem milovat
křížem krážem litovat
přibývá teskno z knih
dojdem kde se nebloudí
tam nás Charón posoudí

KDYŽ HORY SNÍ

čas dráždí otvory novonor
z hor pod krovy mraků mráká
v hrstech spletených zvuků
doliny holin marně slzí
z pachu dechu jen stíny tluků
pomalu stárne změklý mech
pod kopýtky srn
je vidět do semínek

DĚDEČEK BEDŘICH

KATEŘINA HÁJKOVÁ

I.

Holčičky potřebují mužské hrdiny. Mužský vzor, k němuž mohou vzhlížet, obdivovat jej, uctívat, zbožně milovat a věřit, že díky němu bude vše dobré, protože on je tak velký a silný, neohrožený a odvážný, že zkrátka všechno špatné překoná a všechno dobré dokáže. Usměvavá konejšící maminka, milující náruč, která vždy utěší a potěší, a hrdý otec – hlava rodiny, která ochrání a vše zařídí. Takovým vzorem bývá většinou právě otec a mnohem později manžel. A potom je tu samozřejmě i dědeček – možná, že trochu méně zaneprázdněný než tatínek. V laskavé tváři má nesčetnými vráskami vepsánu moudrost zkušeností, jimiž za celá léta prošel. Vždycky má čas a umí neuvěřitelně zajímavě vyprávět. I o věcech, kterým malá děvčátka nerozumí. Jako je třeba politika. A válka. Že nerozumí, neznamená, že je to nezajímá. O to se umí dědeček postarat – umí vzbudit zájem

a zvědavost jako nikdo jiný. Stejně jako tatínek. Co ale, když tatínek a dědeček mají na stejné věci různé názory? Co když tatínek děvčátku říká něco a dědeček zase něco jiného? Malé děvčátko z toho potom samo sebou není moudré. Tatínek je tatínek a to, co řekne, platí. Jenže co dědeček? Dědeček není na vedlejší koleji, to rozhodně ne, jenže proč potvrzuje něco, co tatínek popírá? Když se dva mužští hrdinové nemohou shodnout, padá na děvčátko úzkost. Neví, na čí stranu se má přiklonit – nebo ví, na tatínkovu, ale je mu to vůči dědečkovi trapné. Stydí se, je mu to líto. A tak se bojí, kdy zase dědeček začne vyprávět tu zvláštní příhodu z války, které nerozumí, které se bojí, a po které zákonitě bude následovat ta otázka, která mu nedá v noci spát, která jej budí ze spaní a na kterou nezná odpověď. Samozřejmě, že dědeček není zlý. Jak by mohl být? Jenže je komunista. A tatínek říká, že komunisté zlí jsou.

II.

Dědeček Bedřich se narodil v roce 1939 a až do konce války v roce 1945 se mu s rodiči Arnoštem a Martou a bratrem Arnoštem, kterému se říkalo Arnáček, žilo v Hořicích celkem poklidně. Patřili mezi zámožnější rodiny, vlastnili jeden dům na náměstí, v jehož přízemí rodiče provozovali krámek se sklem a porcelánem a nad ním v prostorném bytě rodina bydlela. Do svých šesti let dědeček tíhu války nikterak výrazně nepociťoval. Vzpomínal si ovšem na německé vojáky, kteří jim s bratrem připadali být náramně legrační, protože stávali na stráži v pozici „štronzo" a vypadali jako nastrojení panáci, kteří nemají vůbec žádnou mimiku. Hoši nerozuměli, proč je rodiče pořád nabádají, aby se od těch uniformovaných přísně se tvářících mužů drželi dál a nijak na sebe neupozorňovali. A možná i proto je to k nim táhlo: často si z nich tropili žerty, za výbornou zábavu považovali všemožné provokace a klukovské zlobení, kterému by se jiní zasmáli, figurky nacistické hrůzovlády to ale považovaly za urážku na cti, a tak jeden z vojáků chlapcům jednou pohrozil puškou. A to se hoši lekli a pelášili pryč jako vystrašení zajíci. Od té doby poslouchali maminku i tatínka a vojáky obcházeli velkým obloukem. To byla ale jediná dědečkova negativní zkušenost z války, protože to, že jim nad hlavami občas prolétlo nějaké letadlo, považovali s bratrem naopak za bezvadné dobrodružství: přemýšleli, kam asi letí a proč a představovali si, že takové letadlo sami pilotují a kochají se impozantními výhledy a mávají mamince, která je pozoruje z okna a volá na ně, aby byli opatrní a vrátili se jí domů hlavně ve zdraví.

I když se tedy Bédy a Arnáčka válka nedotkla, po jejím ukončení se jich zmocnila všeobecná euforie – nerozuměli sice tomu, co se děje, ale nemohli si nechat ujít úžasné exkurze do vybydlených německých domů, kde jejich někdejší obyvatelé zanechali spoustu cenností. Prchající vojsko navíc na několika místech „zapomnělo" těžkou techniku, což byl pro kluky splněný sen. Všechno prozkoumávali, prolézali domy, a vůbec nic se jim přitom nestalo. Hráli si na hrdiny, na

vojáky, představovali si, jak vítězí v bitvách a válkách a sklízí ovace lidu, který osvobozují. Nikde nic nevzali, nic si nepůjčili, k navození patřičné atmosféry jim stačilo nasávat radost ze vzduchu, v němž se spojovaly naděje a vyslyšené prosby lidu sužovaného válkou, který konečně dosáhl konce utrpení a teď se radoval a těšil se na zářnou budoucnost ve jménu svobody. Potom ale čistotu radosti něco zkalilo a poznali to i chlapci, kterých se poté, co uslyšeli ten výkřik, zmocnila nepopsatelná úzkost.

Protože všichni, kteří prohledávali opuštěné domy, nebyli tak bezúhonní jako Bedřich s Arnoštem. Někteří se chtěli mstít, jiní se chtěli obohatit, a dalším zase dalo vítězství Spojenců do rukou netušenou moc, kterou náhle mohli uplatit a nevěděli, co s ní. A když se moc dostane do nesprávných rukou, to nikdy nemůže skončit dobře. A tak se do duší plných štěstí nenápadně vetřelo zlo, které je popouzelo k hrůzným činům, jež dopadly na hlavy nevinných Němců, kteří do té doby s Čechy žili v Hořicích pokojně a mírumilovně. Někteří z nich jiným dokonce pomáhali: buď nepřímo, například tím, že dělali, že nevědí o odboji, nebo přímo tak, že partyzány chránili, kryli je, Čechům nosili potraviny navíc, pokoušeli se schovávat židovské přátele, aby unikli transportu do nějakého z nacistických táborů smrti kdesi na zlověstném Východě. Nic z toho chlapci netušili, věděli o tom ale jejich rodiče, kteří ačkoliv byli Češi, patřili mezi ty bohatší, a tak sami vypomáhali, kde se dalo. Nedělali rozdíl mezi Čechem a Němcem sousedem, protože ty Němce, kteří pochodovali společně s tím kašparem se směšným knírkem a zdravili ho stejně směšným gestem, u čehož připomínali malíře natírající pokoj, nepovažovali za Němce, ale za nacisty, jakousi samostatnou skupinu odlišující se od všech ostatních agresí, zlostí a krutostí, která je neobyčejně odpuzovala a díky níž jimi pohrdali natolik, že by jim místo prodané sklenice v obchodě raději plivli do obličeje. Jenže doba byla těžká, člověk musel myslet na rodinu a na to, jaké by jeho chování mohlo mít důsledky. A tak se Arnošt starší s Martou uklidňovali tím, že dobré věci pomáhají tak, že poskytují vše potřebné partyzánům a židovským přátelům, na které si Bůh-ví-proč ten kníratý šašek zasedl.

Jenže všichni Češi nebyli takoví jako Arnošt starší a Marta, kteří se synky Arnáčka a Bedřicha snažili vychovávat podle nejlepšího svědomí a vědomí a vést je k úctě, respektu a pokoře k životu jako takovému. Stejně, jako všichni Němci nebyli nacisti a všichni Němci tedy nebyli špatní, nebyli špatní ani všichni Češi. Zrovna tak ale nebyli ani všichni Češi dobří. To se ukázalo právě po válce, kdy některým mysl zatemnila krvelačnost a oni náhle zatoužili po něčem, co nikdy sami neměli: po bohatství, majetku, pohodlí a především moci. A němečtí sousedé, kteří vedle nich té doby žili klidně a spořádaně, se najednou stali slabým článkem společnosti, a tak tito podvratní živlové vyčenichali příležitost, stejně jako vlk vycítí slabost oběti a skočí po ní, aby mu neunikla. Stejně sevřela nebohé nevinné Němce do svých pařátů síla nenávisti, která se vzedmula v pomalu

černajících duších toužících po domnělé odplatě, kterou si každý z nich uvnitř sebe zdůvodnil tak, aby ospravedlnil účel svého jednání. A tím účelem si potom ti pomstychtivci sami posvětili prostředky.

Když tedy Bedřicha a Arnáčka z jejich průzkumničení vyrušil křik, při němž tuhla krev v žilách, protože byl plný hořké bolesti, překvapení a také zděšení, zarazili se, zaujali pozici štronzo, že si chvíli připadali jako ti naškrobení němečtí vojáci, a nevěděli, co mají dělat. Nejrozumnější jim poté, co se z údivu trochu oklepali, přišlo vrátit se domů k rodičům, takže zanechali všechno tak, jak bylo, vyletěli ze dveří domu, který si prohlíželi, a vyběhli na ulici. Jak se ale ukázalo, tam nebylo vůbec bezpečno. Proti nim se řinul dav rozlícených osob, který vedl muž, jenž držel za dlouhé černé vlasy vřeštící ženu a táhl ji za sebou po ulici. Nadávky, kterými ji přitom častoval, se nesluší opakovat. A přesto to chlapci doma udělali, když rodičům vyprávěli, čeho se jen před malou chvílí stali svědky. „To je hrůza," říkal tatínek Arnošt, podíval se na maminku Martu a dodal: „Musíme tam jít." Maminka se nejdříve zdráhala, potom ale přikývla a klukům nakázala, aby zůstali doma a hlídali byt a obchod. S tatínkem potom seběhli dolů a prošli dveřmi krámku na náměstí. Jak za sebou zavřeli, uslyšeli chlapci cinknutí zvonku, který obyčejně ohlašoval příchod či odchod zákazníků. Když rodiče Bédovi a Arnáčkovi řekli, aby zůstali doma, bylo to, jako když jim kázali, aby se drželi dál od německých vojáků. Pro chlapce bylo pokušení tak veliké, že převážilo strach. Takže seběhli dolů jako před chvilkou jejich rodiče, z jednoho šuplíku vedle pokladny sebrali náhradní klíč, odemkli si, potom zase zamkli, starší Arnáček schoval klíč do kapsy od kalhot, a vydali se za maminkou a tatínkem.

Na náměstí to jen vřelo. Nešťastnou Němku, kterou bratři dobře znali, protože byla moc milá a vždycky jim v řeznictví, které s manželem provozovali kousek pod náměstím, podstrčila pod pultem něco navíc, zatím dav dotáhl až pod morový sloup, na němž byl přivázaný její manžel. Lidé mu sundali trenýrky, takže tam byl tak, jak ho Pán Bůh stvořil, celý zbitý a od krve, tělo zubožené a plné modřin, s hlavou spadlou na stranu tak, že připomínal Ježíše na kříži. Šílený dav po něm házel vajíčka, rajčata, a dokonce i drobné kameny, které lidé našli na zemi. Plivali po něm i po jeho ženě, řvali na ně a nazývali je nacistickými sviněmi, nutili je zpívat německé písně a omlouvat se, přiznávat se ke zločinům, které nespáchali. Chudáci neměli sil, Němec na sloupě se už dost možná potácel na hranici mezi životem a smrtí, v milostivé nevědomosti bezvědomí, jeho žena se plazila po zemi, střídavě se sápala po manželovi na sloupu, střídavě štkala s obličejem zabořeným do země. V hýbajícím se davu, který připomínal hemžící se mraveniště, kluci maminku a tatínka neviděli a dostali o ně strach. Nerozuměli tomu, co se děje, proč se lidé najednou chovají jako líté šelmy zbavené smyslů. Nelíbil se jim pach potu a železitý smrad krve i zatuchlosti, který jim zalézal pod nos a děsila

je zběsilost a sveřepost v očích těch, kteří pobíhali kolem nich a sbírali ze země všemožné předměty, aby je mohli házet po těch chudácích uprostřed náměstí.

A potom se odněkud ozval výstřel. Všechno ztichlo. Chlapci sebou trhli a otočili se směrem, odkud zvuk přicházel. Stál tam vysoký voják v sovětské uniformě. Vypadal jako zjevení, jako kdyby sem přiletěl na tenkém pruhu světla, který se mu ze slunce vykukujícího z temně šedých mračen usídlil na čepici. Tenhle voják byl úplně jiný než ti němečtí. Vyzařoval z něj klid, rozvaha a důstojnost – tedy vše, co chybělo davu nořícím se do tmy zla a beznaděje jen kousek před ním. Byl veliký, ale ne velikostí těla, ale ducha. Chlapci na něj zírali s otevřenými ústy. Takhle si představovali pravého hrdinu. Takoví chtěli být: spravedliví, odvážní, zkušení, rozvážní a neohrožení. Voják vystřelil znovu. Potom sklopil ruku se zbraní podél těla a rozhodným krokem se vydal přímo doprostřed davu. Ten se před ním rozestupoval jako moře před Mojžíšem. Samozřejmě a přirozeně. Autorita, kterou ten muž vyzařoval, která z něj doslova prýštila, nic jiného nepřipouštěla. Došel až ke sloupu, kde byl přivázaný polomrtvý Němec, a před kterým skomírala jeho polomrtvá manželka. Zvedl ženu ze země a vzal jí do náruče. Pokynul hlavou a za jeho zády se vyrojili další vojáci. Nevypadali tak vznešeně jako on, ale sálala z nich slušnost, spořádanost a spravedlnost. Nebyli cítit alkoholem, potem ani špínou. Dalším gestem velitel naznačil, aby vojáci odvázali Němce ze sloupu a pomohli mu. Učinili tak beze slov, s jakousi zbožnou pietou jej sňali z jeho vězení a podpírali jej, aby neupadl. Potom velitel promluvil. Béda s Arnáčkem mu nerozuměli, ale vnímali pevnost a rozhodnost jeho sametově melodického a znělého hlasu, jehož síla snad musela být slyšet až na druhém konci světa. Mluvil cizím jazykem, mluvil rusky, a tak obsah jeho slov poznali až později, když jim jej doma přeložili maminka s tatínkem: „Tak takhle ne. Nebudete se přeci chovat jako Němci. Tihle lidé nic neprovedli. Suďte nacistické zločince, ne Němce, kteří za svou národnost nemohou stejně jako vy. Styďte se a kajte se za to, co jste jim udělali!“

A takhle od té doby dědeček viděl Rusy. Komunisté pro něj byli hrdinové. Nejen proto, že Rudá armáda po válce osvobodila Hořice. Ale také proto, že její příslušníci učinili přítrž zběsilosti a rabování, že apelovali na morálně-etický aspekt lidství a ukázali lidem, proč by se neměli chovat jako zvířata. Že velikost nespočívá v ochotě mstít se, ale v síle v sobě nutkání ke mstě udusit a nevybíjet si zlost na slabých, nevinných a dobou a situací znevýhodněných. Rusové a komunisté byli pro dědu lidmi, kteří jeho zemi nejen osvobodili, ale dali jí po válce řád a směr, umožnili jí dostat se z nejhoršího a jejím obyvatelům začít žít v dobrých podmínkách a na odpovídající úrovni. I když se dědovi nežilo za války špatně, v jednom jediném dni po jejím konci potom poznal, jak může být válka zlá a krutá, jakou nenávist umí zplodit a jaké bestie dokáže vytvořit z mírumilovně vyhlížejících lidí. Jeden jediný den mu dal pocítit strach a zoufalství, s nimiž se mnozí potýkali celá léta, a jeden jediný okamžik mu ukázal, jak snadno lze něčemu takovému

zabránit. A se vším pozitivním si od té doby začal spojovat právě komunisty: hrdinné zachránce, neohrožené čestné muže pevných morálních zásad, kteří jsou neskonale moudří a laskaví a také nekonečně spravedliví. Jeho obraz fantastických hrdinů nezkalil ani fakt, že jen o něco málo později bolševici jeho rodičům vzali obchod, který propadl státu, a milostivě je nechali bydlet nad ním nikoliv v celém bytě, ale jen v několika místnostech, které museli uzpůsobit životu ve čtyřech, a v jejich bývalém obchodě je nechali stejně milostivě prodávat, již se ale nemohli tvářit jako „páni majitelé", protože všechno je všech a všichni jsou si rovni, nikdo nemá víc ani míň, což jim bylo také náležitě a neustále připomínáno. Jenže stejně jako za války jako malý hoch nepociťoval a neviděl zlo, které bylo všude kolem, nevnímal ani po válce Bedřich druhou stránku komunismu, protože ustupovala do stínu díky světlu, jejž na něj vrhala jeho představa velkého ruského hrdiny vytvořená silnou vzpomínkou z dětství.

III.

Sára se probudí uprostřed noci. Může za to průvan, který zabouchl dveře a vyděsil ji: hlasitý zvuk jí vylekal a úlek ji vytrhl ze spánku. Z okna vane chladný vzduch. Rozhodne se, že jej zavře – vstane a podívá se ven. Temná mračna prozařuje stříbřitý srpek měsíce jako vystřižený z Pohádek tisíce a jedné noci. Napadne ji, že přímo vybízí k tomu, aby se na něj posadil vodník nebo chlapec z filmové produkce DreamWork. Vzpomene si na dědu Bedřicha. Měla by za ním zabouchnout dveře, protože byl celý život komunista? Je to přeci její milovaný dědeček. Byli všichni komunisté špatní? Vrátí se do postele. Nemůže ale usnout, převaluje se. Probudí se znovu. Dveře jsou zavřené, okno zrovna tak. Podívá se přes něj a krása toho, co uvidí, ji pohltí. Jak dlouho vlastně spala? Růžovo zlaté červánky si pohrávají s její představivostí. Vypadají jako drahocenný šperk, který je tak nádherný, že se ho člověk bojí nosit, aby jej neponičil. A tak na něj jen zbožně hledí a obdivuje jeho dokonalost. Za chvíli začne zpoza stromů vykukovat slunce. Přejímá barvu červánků a pomalu nabírá na síle. Je to tak pěkné, že to vypadá až kýčovitě – barvy jsou tak jasné, že by se jí chtělo říct, že to ani nemůže být skutečné. Na růžovém nebi se mračna, která ještě před chvilkou (před kolika hodinami se vlastně poprvé vzbudila?) obklopovala měsíc, mění v načechrané šedavě bělavé chomáčky připomínající chundelatou ovčí srst.

Při pohledu na až neskutečně krásnou růžovou přírodní scenérii si Sára vzpomene na svého hrdinu Winstona Churchilla, který rád maloval krajinky s obydlími a růžovou barvou, barvou červánků. Jak by asi na plátno zvěčnil krásu, která se teď rozprostírala před jejíma očima? Churchill vždy bojoval proti komunismu. Tvrdil, že bolševický systém popírá základní principy civilizované společnosti. Byl přesvědčen o tom, že veškeré zlo v Rusku pramení právě z komunismu a hlásal, že se bude vždy zasazovat o svržení a zničení tohoto zločinného režimu. Což také

dělal. Sára zavře oči a za nimi uvidí dědovu laskavou tvář: hladká snědá pleť, trochu uslzené zelené oči (dráždil je kouř z cigaret, kterých se děda nedokázal nikdy definitivně vzdát) mrkající na ní zpoza brýlí se silnými dioptriemi a elegantně tenkými stříbrnými obroučky, mírně do špičky tvarovaný nos, jemně vykrojená spíše tenčí ústa, jednodenní strniště, uši s velkými boltci. Její milovaný dědeček. Komunistické ideologii věřil celý život. Byl proto špatným člověkem? Protože byl komunistou? Jak by asi probíhalo setkání jejího dědy Bedřicha s Winstonem Churchillem? Klidně k němu dojít mohlo. Změnil by děda názor, kdyby slyšel pádné a přesvědčivé argumenty z úst velkého řečníka a mírotvůrce?

Sára si vzpomene, co jí děda vyprávěl o dětství a o válce. Když Rusové po druhé světové válce Hořice osvobodili, měšťané zvlčili a chtěli se pomstít Němcům, kteří tam vedle nich žili, za útrapy, s nimiž se potýkali za války. Nepřemýšleli nad tím, kdo je zlý a kdo ne, jejich zloba dopadla na hlavy všech. Jsou všichni Němci špatní? Nesou na svých rukou krev za to, co udělali nebo naopak neudělali jejich předkové, kteří měli tu smůlu, že zažili dobu, v níž vládl Hitler? Je odkaz druhé světové války německým národním prokletím? Hořické ale tehdy takové otázky netížily: rabovali německé domy, brali si, co se jim hodilo, mučili ty, kteří se jim dostali pod ruce. Děda vzpomínal hlavně na německé majitele řeznictví – moc milí manželé – na které poválečné běsnění dopadlo obzvláště tvrdě: s paní smýkal rozlícený dav za vlasy tam a zpět, jejího muže upoutali lidé na morový sloup uprostřed náměstí bez spodního prádla, házeli po něm vejce a rajčata a nedávali mu pít. Najednou se objevil statný, vysoký a majestátně vyhlížející ruský voják, vystřelil do vzduchu a učinil řádění přítrž. Řekl: „Dost! Takhle se přeci chovat nemůžete!“ a společně s ostatními vojáky Němce osvobodil. A stejně osvobodili celé Čechy z područí hitlerovského nacismu. Navíc na ně apelovali, aby nebyli zlí a neopláceli zlo zlem. Byli tehdy všichni Češi, kteří se toho hořického neštěstí účastnili, zlí? Češi ruské vojáky poslechli a vnímali je od té doby jako hrdiny, kteří je vyvedli z pekla. Nevěřili tedy zprávám o Stalinově krutosti, které prosakovaly na veřejnost, podobně jako Židé za války nevěřili, že tak civilizovaný národ, jako jsou Němci, by byl schopen je tak odporně masakrovat, jak se nakonec skutečně stalo. Tak Rusy vnímal i děda Bedřich. A tak to vyprávěl i malé Sáře, když mu seděla v obýváku na klíně a dívala se do jeho láskyplných uslzených zelených očí.

„Jenže komunisté jsou přeci zlí,“ namítla tehdy holčička. „Říká to tatínek.“

„Děvčátko, já jsem také komunista. A jsem podle tebe zlý?“, zeptal se dědeček a ona nevěděla, co odpovědět.

A na tom se moc nezměnilo. Od té doby se Sáře ta příhoda čas od času vrací a ona v sobě stále nese otázku, na kterou má i nemá odpověď. I když bolševici po válce znárodnili obchod pradědy Arnošta a prababičky Marty, nevzalo to Bedřichovi jeho neochvějnou víru v dobrotu komunistické ideologie. Nevzalo mu ji nic ani po celý zbytek života. Věděla by Sára dnes, co odpovědět, kdyby děda

ještě žil a zeptal by se jí znovu a stejně? Místo odpovědi jí na mysl přicházely jen další otázky. Dělá z dědečka skutečnost, že se stal po válce komunistou, špatného člověka? Krutého? Sára, jeho vnučka, ale ví, že byl neskutečně dobrotivý, že byl hned po tatínkovi jejím velkým mužským a mužným vzorem. Jak by mohl být zlý? Tatínek ale vždycky říkal, že komunisté zlí jsou. A Sáře už nebylo pět let, bylo jí o pětadvacet let víc, už nežila v domě s rodiči, sestrou, babičkou, dědou a strýcem, ale v bytě s manželem. Byla dospělá a už dávno věděla, co je komunismus zač a co všechno má na svědomí. A přesto netušila, co by dědovi dnes řekla.

IV.

Někdy se stává, že problém či dilema, s nímž se potýkáme řadu let, nebo třeba celý život, vyřeší jeden jediný moment, který jej prozáří jasným svitem poznání a pochopení. Přesně takové momenty se dají považovat za zázraky, což se stalo i Sáře, asi týden poté, co jí ranní zlatavě růžová obloha připomněla nejprve Churchilla a potom i dědečka Bedřicha. Winston Churchill řekl, že neexistuje problém, jenž by nebylo možné vyřešit upřímnými rozhovory tváří v tvář a trpělivou argumentací. A Sáře se jednoho rána v praxi osvědčilo, že to tak skutečně funguje.

Ten den si po cestě do práce krásně popovídala s maminkou. Ta jí vyprávěla o knížce, kterou zrovna dočetla, a která popisuje život manželů, z nichž jeden (muž) pochází z rodiny komunistické a druhý (žena) z rodiny buržoazní. V jejich hádkách se vyjevují dva různé pohledy na režim a život, které ukazují, jak moc člověka ovlivňuje prostředí, z něhož vychází.

„Ukázalo mi to, jak se na komunismus dívali rodiče," vysvětlovala maminka a pokračovala tím, že si babička a děda všímali ideálů, kterým věřili a to ostatní, špatné, neviděli: „Byli to čestní a dobří lidé, kteří uvěřili špatné věci. Pro ně ale tehdy ta věc špatná nebyla, pro ně symbolizovala naději: komunisty vnímali jako osvoboditele, kteří je vytrhli z područí nacismu a apelovali přitom na jejich lidství a ochotu jeden druhému pomáhat."

Ve světle toho, co děda jako malý chlapec zažil a viděl na vlastní oči, tomu Sára najednou porozuměla. Konečně! Podívala se na celou problematiku očima hořického dítěte jménem Bedřich, které sledovalo, jak vznosní ruští vojáci učinili přítrž jatkám, k nimž se na náměstí schylovalo. A ještě něco Sáře promluva s maminkou ukázala: totiž to, jak na celou věc nahlíží ona sama, což zase Sáře pomohlo pochopit, proč maminka jako mladá rovněž nešla proti tomu, co bolševismus hlásal. Došlo jí, jak je celá ta záležitost komplikovaná: v době, kdy žijeme, je moc snadné soudit, jak se chovali ti, kteří v našich očích pochybili. Jenže víme, jak bychom se zachovali my sami? Člověk zpravidla věří tomu, co říkají rodiče, protože v nich vidí svůj vzor. Sára přeci také věřila tatínkovi, když jí říkal, že komunisté jsou zlí, což si později vlastním studiem také sama ověřila: že bolševismus je špatný. Jenže každý nemá takové štěstí: někteří rodiče neví, co

je správné a neříkají svým dětem správné věci a pro ně je potom daleko těžší než pro Sáru přijít na to, jak se věci mají. Protože v Bibli stojí: „Cti otce svého i matku svou“, a tak každé dítě přirozeně tíhne k rodičům a jen nerado se jim staví na odpor, dokud nezíská vlastní rozum, jehož utváření ovšem do značné míry a do určitého věku formují právě rodiče a jejich výchova. Takže pokud má někdo dobré rodinné zázemí, zpravidla vychází z toho, v čem vyrostl. Rozhodně to není omluva, ale je to fakt, který má váhu. A stejnou váhu mohou mít silné události, které umí třeba i nadobro ovlivnit lidské mínění, jak se stalo právě dědečkovi Bedřichovi.

Sára se usmála. Přišla totiž na něco, co ji zaměstnávalo celý dosavadní život. Našla odpověď na otázku, kterou hledala od pěti let, kdy seděla v obývacím pokoji dědečkovi na klíně, on jí vyprávěl o válce a zeptal se:

„Sárinko, já jsem také komunista. Jsem tedy zlý?“

Sára už věděla, co odpovědět. Zavřela oči a vybavila si dědovu laskavou tvář. Podívala se do jeho uslzených zelených očí, usmála se a řekla:

„Ne dědečku, nejsi zlý. Já vím, jaké důvody tě vedly k tomu, že ses stal komunistou. Rozumím tomu, proč jsi té ideologii věřil. Vím, že k tomu vedla doba a okolnosti. A vím také, že jsi hodný člověk s dobrým srdcem.“

FRANTIŠEK UHER

OVŠEM

O všech je třeba pochybovat
nikoli o všem
O všem je třeba pochybovat
nikoli o všech
O všem je třeba uvažovat
zvažovat zrát žádný chvat
Ovšem
budiž přáno všem

ÚŽAS

Poznamenejme si:
Není větší krásy
než sluneční paprsky
laskající ženské vlasy

JITRO

Jitro láká
vánek čechrá trávu travičku
Vstávej bratříčku
musíme přes říčku
čeká nás cesta daleká
Nevíme kam dojdeme
všude však najdeme
někoho kdo čeká

DÍVKA SE DŽBÁNEM

Duben Uprostřed noci vyšel ven
probuzen
trýznivým snem
Nad ránem potkal dívku se džbánem

LUČIŠTNÍCI

V každé době
skrýváme v sobě
shovívavé úsměvy
Neviditelné
jako záchvěvy
tětivy
Jen šípů se nedostává
to se lovcům stává

VNITŘNÍ VESUV

O svých bolestech
mlčíme jako o podružných
událostech
vracejí se při východu slunce
Zbývá unce útěšné práce

JEZDKYNĚ

Krajina oslepla Někdo jede tmou
za někým za tebou snad za mnou
Neznámá jezdkyně bloudila už vloni
tajemnou půlnocí na kradeném koni

PUKLÉ TVÁŘE

Všechna zrcadla spadla
všechna zrcadla pukla
všechna zrcadla
ztratila tváře
Posbírej střepy
jak květiny do herbáře
Slepí je slepí

Z nové sbírky Vstřícný horizont

KLÁŠTERNÍ VÍLA

JANA BURČÍKOVÁ

Den jako každý jiný. Slunce se ještě nestačilo odrazit od nebeského úvozu, ale vzduch už čeří vlny horka jako za pravého poledne. Důsledek svého bezútěšného gladiátorství pociťuje člověk na vlastní kůži. Sobectvím vymámené kapky potu mu máčí košile, lepí vlasy k čelu, na sežehnutých tvářích vykreslují slané mapy světů, jež navzdory svým kolonizačním schopnostem nikdy nezíská. V milosrdných stínech stromů se shlukuje veškerenstvo života. Kdo má nohy, křídla, dokonce i ploutve, kdo se plazí, kutálí, nechává unášet větrem, který ve svém úleku sem tam protáhne svou ustrnulou šíji, všichni, jež se všelijakým způsobem přemísťují, směřují své úsilí k bodům temnějším, než jsou všechny ostatní. Stín se stal jediným požehnáním. Už není jiné útěchy, neexistují slova pro naději. Člověk chtěl víc, než mohl mít. Proto musí pykat …

V klimatizací oživlé kavárně otevírá zákazník internetové zpravodajství: … Stoupající tendenci denních i nočních teplot lze předpokládat po celé následující předpovědní období … Virová situace v epicentrech nákazy nabírá každou hodinou na intenzitě … Bezpečnostní opatření státu vůči přistěhovaleckým kolonám ze zatopených oblastí se ukazují být nedostačující a neúčinná … Na programu jednání vlády je návrh přídělového systému pitné vody na osobu a den … Centrum hlavního města zažilo další noc rabování … Přísná, neholeným vousem zdrsnělá

tvář těká od jednoho titulku k druhému. Nedává na sobě znát nic z toho, co se koryty myšlenek stéká do moře slaného zármutku. Je mu dvaatřicet. V nemačkavé košili s límečkem úhledně přeloženým přes úzkou vázanku s orientálním vzorem si jej nikdo nemůže splést s vykradačem kiosků. Nebýt těch orientálních sluncí působil by téměř nenápadně. Takhle, s desítkami jasných sluncí vystupujících z antracitově modré oblohy kravatově střiženého sametu se mnohým jeví jako provokativní, prominentní synek vychovávaný k uzurpátorství. Urvat za každou cenu. I za cenu davového strádání.

Mladá servírka, výrazně mladší než on, před něj klade šálek s objednanou kávou. Když si talířek s dezertem servírovaným s porcí vanilkové zmrzliny přelité nahřátou směsí lesního ovoce přendává z jedné ruky do druhé, aby jej položila na jediné prázdné místo vedle jeho lokte opřeného o stůl, neskrývá své pohrdání. I kdyby o něm nevěděla, co o něm ví … i kdyby měla usuzovat jenom podle jeho pomádou naleštěného účesu a oné záplavy východních sluncí, nemyslela by si o něm nic, co by mu mohlo lichotit.

Mladík, jemuž dá mládí co nevidět sbohem, není v této čtvrti poprvé. V kavárně s příjemně nastavenou klimatizací je přinejmenším po tolikáté, kolikrát už přijal pozvání svého společníka k jinému druhu spolčování se, než jaký spolu provozují za bílého dne. Po každé noci strávené ve vile plné svůdných dívek se potřebuje restartovat. Najít v sobě nový začátek. Vrátit se ke své původní nezkaženosti, o kterou ho nepřipravuje nikdo jiný, než božské klenby nabízených těl. Všechny do jednoho zbavené šatů i cudnosti. Užívá jich se stejnou samozřejmostí, jako popíjí drinky vysvobozující z každodenního zajetí. Jestli existuje lék na chorobu doby, do které byl svou matkou tak bezohledně vržen, pak je to právě ten, který je k dostání v nehorázném luxusu společníkova obydlí. Nedělá nic, za co by měl být souzen. Polyká jen pilulku, která se ještě nedostala do reklam.

Silná hořká káva odplavuje sladkost posledních hodin. S příchutí internetových zpráv pokrývá obsah mladíkova žaludku šumivou pěnou. Odporné bublinky, v nichž probublávají záležitosti, o které je třeba se postarat, projevit zájem, posunout vpřed nebo jim učinit přítrž. Ještě ale ne. Ještě je čas polknout další porci cukru. Směšně nedomrlá vidlička se zabodává do sladkosti laškovně nazvané „Noční košilka". Je to jen náhoda. Majitelka podniku má fantazii a kuráž. Nic víc v tom doopravdy není. Po kakau vonící dortík bohatě posypaný kudrlinkami čokoládových hoblinek může snad někomu onen intimní kus dámského prádla připomínat, ne však mladíkovi, kterému je láska servírována bez obalu. Ještě se ve svém životě nezadaného muže nesetkal s dívkou, jež by vedle něho ulehala v noční košilce. Pro něj je vždy přichystáno už vybalené zboží. Když si ve vitrínce s denní nabídkou dezertů vybíral svou snídani, připadal mu název pro obyčejnou čokoládovou kostku trapný. Přesto si ho dal. Má rád hořkou čokoládu, jako má rád hořkou kávu a vysvlečené dívky.

Náhle si uvědomí, jak jej obtěžuje číst o tom, co se ho netýká. Pořád to samé svinstvo. Zatímco o jeho životě by se muselo napsat, že v něm není jediné záludnosti, jediného neprosperujícího bodu, jediné skutečnosti, jež by nebyla záviděníhodná. Kdyby snad bylo novináře, který by v sobě našel odvahu rezignovat na žádanou negativitu, potom by se odduševnělé duše čtenářů mohly dozvědět, jak je ve změněných podmínkách vyčerpaného světa možné dojít hojnosti, bezstarostnosti a když ne absolutního, pak určitě v často se opakujících okamžicích prožívaného uspokojení. On tohle doopravdy nemá zapotřebí. Ze strachu před strachem se strachovat o cosi, co jeho velmi cíleně soustředěnému vnímání zůstává na hony vzdálené. Na co by si mohl stěžovat? Má, co jeho hrdlo i jiné části pečlivě udržovaného těla ráčí mít. A pokud momentálně nemá, může si být jistý, že stačí dát pokyn a bude mít. Zdědil po svém otci majetek, finanční jistoty, duševní neotřesitelnost i domýšlivostí přiživovaný nadhled. Připadla mu moc a slušně vyškolený personál. Svým dobrým původem si zajistil bezstarostnou budoucnost uprostřed starostmi vířícího světa. Jeden by ho nazval děckem štěstěny, jiný by po něm závistivě plivl. Takový je a v takových úhlech různých pohledů se nachází dvaatřicetiletý, dvacetčtyři hodin neholený muž rovných zad a pokřiveného charakteru, když prohlédne lesknoucí se okenní tabulí do sluncem žhavené ulice.

Nevšimne si ji hned v prvním okamžiku. Nejprve se pohorší nad žalostným stavem svých spoluobčanů, jejichž střídmé odění považuje za projev hlupáctví. On by se do tílka neoblékl, ani kdyby mu za zády plál oheň. Bez ponožek by nevyšel, ani kdyby mu do posledního knoflíku vyhořel celý šatník. A kdyby mu nedejbože někdy nezbývalo nic jiného než si obout sandále, neopustil by dům, dokud by mu kurýr nedopravil polobotky. Vadí mu, jak lidem přestalo záležet na tom, co na sobě nosí, jak vypadají.

Do těžkopádných úvah se mu náhle přitřepotají lehounká motýlí křídla. Zná ji. Nemůže si hned vzpomenout odkud, ale je mu tak povědomá, že kdyby je nedělilo okenní sklo, určitě by ji pozdravil. Teprve další okamžik mu napoví. To jen ty šaty, které se jí omotávají kolem nohou, ho zmátly. Skoro jakoby měly potřebu přesvědčit ho, že tu jsou jaksi navíc. Že nečekají na nic jiného, než aby je někdo strhnul, protože to, co je opravdové, živé a živoucí je zcela bezdůvodně ukryté. Přišel na to zakrátko a úplně sám, zaševelí mu pod žebry vánek hrdosti a vrhne stín na paprsek citu, který se tu bůhvíodkud tak nečekaně vzal.

Otáčí hlavu v tempu její klopýtavé chůze. Možná se ale plete. Možná, že vůbec neklopýtá. Třeba jsou její záškuby jen nezdařenými pokusy povznést se nad žhavou dlažbu chodníku. Musí ji pálit do chodidel. Vždyť nemá boty! Zhrozí se precizně strojený muž obutý v mokasínech ušitých z bizoní kůže.

Vtom se v něm zvedne vlna čehosi, co mu bylo dosud stejně cizí jako rozkvetlý strom pouště nebo zpívající pták pásmu věčného ledu. I tam se však poměry rychle mění. Co nebylo možné včera, stává se možným dnes nebo nejpozději

zítra. Proč by tedy mocipána s nosem rostlým k nebi nemohla nějaká jiná, nově se formující moc přemoci tak, aby zapomněl na svoji nadřazenost a poprvé ve svém citu prostém životě si povšiml, že mu v hrudníku bije srdce …

Jedna rána doslova buší na záda druhé. Jako když se kůň rozběhne strání. Jak se mu jednou rozevlaje hříva, už nemá strpení. Mladíkovo srdce se v onen moment údivu nad bosou dívkou chová zrovna jako ten cválající kůň. Buch, buch, odrážejí dopadající kopyta kusy vytržených drnů usychající trávy. Buch, buch, drtí rány moudrého svalu okoralou slupku svého zaklení. Jakoby už nikdy nic nemělo být jako dřív. Jakoby se uhranutý člověk budil ze svého ošklivého snu.

Je to ona! Věděl to! Nazrzlé vlasy se jí kroutí po zádech stejně jako včera večer. Byla mezi nimi. Štíhlé pasy vyrovnané v zákrytu zvednutých řas. Obojí mu utkvělo v paměti, na ostatní by musel s námahou vzpomínat. Má to tak pokaždé. Ráno rozmazává obrazy večera do rozpitých, nekolorovaných skvrn. Jedním si je ale jistý. Téhle se rukama ani jinou částí svého zhýčkaného těla nedotkl. Úleva, jakou nepocítil od dětství. Tenkrát mu matka sdělila, že se otec slitoval. Už ho nebude nutit do fotbalu …

Zrzavé vlasy se lepí na záda rozvlněná spěchem. Za normálních okolností by povlávaly. Všudypřítomný pot je však okrádá o svobodu, které po staletí běžných povětrnostních podmínek uvykaly. Tmavé, zastřené oči mladíka sledují postavu v šatech posetých pestrobarevnými skvrnami a krotí pohnutky mladíkovi mysli, jež by ty šaty chtěla dohonit. „Co si myslíš? Co bys jí asi tak řekl? Ta tak určitě stojí o to, aby jí někdo zdržoval. Copak nevidíš? Nevypadá, že by byla v pohodě. Kdo ví, co řeší. Hleď si svého. Máš tu nedojedenou snídani. A před sebou celý den vyjednávání …“

Poslouchá a neposlouchá. Zrak si stojí na svém. Žádný jiný smysl nemá proti němu v tuto chvíli šanci. Pestré šaty mění směr svého povlávání. Není to jenom zavrávorání, nebo vyhýbací manévr, když se dívčiny bosé nohy poprvé dotknou trávníku. Měkčí povrch je pohání k čilejší aktivitě. Teď už doopravdy běží. Rezavé kadeře se přitom stále ani nehnou. Snad aby nezmizela mladíkovi z očí, vbíhá dívka do parku, který má nejen on, nýbrž všichni zákazníci zdejší kavárny jako na dlani.

Na kratinký moment se mu zatají dech. Široký kmen stromu, který muž navzdory svému vysokému postavení nedokáže pojmenovat, stojí rozběhnuté dívce umanutě v cestě. Zastaví se, když už se chodidly dotýká kůry jeho nad povrch vystupujících kořenů. Je to jenom mžik, co se dívka otočí ke stromu zády ke kavárně čelem, opře se o hrubou slupku dřeva a sveze se po ní do prašné půdy u paty stromu. Pažemi si obejme holá, našpičatělá kolena. Muselo jí to bolet, táhne se mladíkovou myslí domněnka, jež si v ničem nezadá s pravdou.

Ještě několik sekund, snad celou minutu vydrží zasmušilé oči muže pozorovat oči dívky, o kterých vědí pouze to, že tam jsou. Tuší, že nebudou zrovna rozkvetlé.

Hádají správně, když si je představují zamlžené, potažené jinovatkou čehosi, co je dílem mrazivých zážitků z tropických nocí.

„Noční košilky" se už nedotkne. U dna šálku nechá víc než tři loky prvotřídní kávy. Cestou k východu položí na pult vyzdobený živými květy bankovku. Po několika prchajících krocích se rázně otočí. Skokem se vrátí ke květinové výzdobě, aby si odnesl, co mu nepatří. „Promiňte" vysloví do udivených očí servírky za pultem, když z vázy vytahuje květy, jež stejně jako strom nezná jménem. Snaží se je pochytat všechny. Mokré stvoly mu sklouzávají z rukou. Moc nerad by jim ublížil. Musí zůstat stejně svěží a nepomačkané, jakými byly, když se jej nebály přivábit. Naštěstí se dějí zázraky, o které nemusí prosit. Servírka mu spěchá na pomoc se stuhou, která, kde se vzala, tu se vzala … Najednou tu je, podvlečená pod spletí vlhkých stonků, krotí jejich neposednost, svazuje je do poslušného svazku, jež navrch přizdobí úhlednou mašlí. „Kytice jako pro nevěstu," pronese servírka a zasněně přivře víčka. „Tak hodně štěstí," zavolá ještě za zákazníkem, kterého i po přestálé příhodě zná pouze od vidění.

Než prokličkuje mezi auty překážejícími jeho chvatu, než se mu podaří přeběhnout ulici a trávník, vícekrát propadne strachu, že přijde pozdě. K zemi skleslá postava dívky se sice nehýbe, ale kdo ví, co se v ní odehrává uvnitř. Mladík slyší, jak se vyvracejí stromy, jak se jejich kořeny, jež je dosud živily, obracejí vzhůru k nebi. Jak se ze skal vylupují balvany a mořská vlna vysoká jako jeden vysoký dům s sebou bere vše, na co si moře dělá příliš troufalé nároky. Jestli nedoběhne včas, vyschnou všechny prameny světa. Anebo ukápne slza …

Dosahuje cíle, přesto stále není spokojený. Nezdržuje se rozpaky, když pokleká před dívkou, kterou také nezná jménem. Nechce se teď však ani na vteřinu vracet do míst a časů, kdy měli cosi společného. Nepřeje si, aby jí byl čímkoliv povědomý. Přesto neváhá dotknout se její tváře tak, aby z ní mohl spatřit víc než jenom čelo opřené o předloktí složená na kolenou.

Oddechne si, když se ujistí, že dorazil včas. Ještě se nerozkutálely, i když jich má v očích, že by zaplavily jedno horské údolí. Znejistí. Přestože touží zůstat nepoznaný, musí si přiznat, že by ho mrzelo, kdyby ho přes záclonky usoukané ze svých slz neviděla. Je tu, běžel sem, kličkoval mezi jedoucími auty, nedojedl své první jídlo dne, uloupil pro ni květinu, aby ji zachránil. Nemyslí na hrdinství. Je v tom něco jiného. Něco, s čím se ještě nesetkal, co ho ještě ani jedinkrát nepálilo do žeber a nesvíralo hrdlo, které by toho tolik chtělo říct.

Nebránila se, když se jí dotkla cizí ruka. Nechala si bez odporu zvednout bradu. Nevzpouzí se blízkosti, jež jí dýchá na těžké, zmokvalé rty. Nevadí jí, že před ní klečí člověk, muž, o kterém netuší, kde se tu vzal. Možná se snesl na křídlech nějakého ptáka, možná spolu s šiškou spadl se stromu. Je jí to jedno. Nemá na to, aby to řešila. Je příliš unavená. Mátoží se mezi tím, co bylo, než sem doběhla, a tím, co bylo předtím, dříve i kdysi dávno. Všechno, co spolu zdánlivě

nesouvisí, na sebe navazuje jako pracovní týden na neděli nebo žahavé poledne na rozpálené ráno. Každá mámina facka a tátův výsměch v ní zanechaly stopy, po kterých vláčí své nepotřebné nohy, protože jedinou nezbytnou, užitečnou a smysl dávající část těla cítí někde jinde. Jestli ještě je nějaká Valérie, jestli ještě existuje, žije, přetrvává, pak je to jenom to, co se nachází mezi rameny a stehny. Nic víc k životu nepotřebuje. Na nic jiného se nesmí spoléhat. Jenom nemyslet. Co nejméně používat ruce a zapomenout na nohy, které by utekly okamžitě, jakmile by jim věnovala jedinou myšlenku. Je holkou, co se prodává. Ač by věkem jistě mohla, ženou se nikdy nestala. Protože ženy takové věci nedělají. Alespoň tak jí to napovídá ten poslední kousek duše, který se ještě dokázal ubránit nákaze. Hlídá pro ni naději. Jednou se stane ženou, a potom všechno to divné, odporné a nečisté, co dělá a co na ní vykonávají muži, kteří ji živí, skončí. Jednou … Nebude to dnes, nejspíš ani zítra.

Sama se nemá, jak vymanit. Už dávno není ničí. Ani si nevzpomíná, jestli kdy doopravdy byla mámina nebo tátova. Nemohla jí být, protože jim byla na obtíž. Máma věčně bez peněz ji vyháněla k tátovi, u něhož měly jídlo, postel a sešity do školy cenu, kterou ji bolelo platit. To on ji naučil, že peníze něco stojí. Že to bylo právě to, co jí začínalo pučet mezi rameny a stehny, to se naučila brát jako fakt. Jako, že je v zimě zima a v létě horko, nebo že máma pije.

Dnešní noc trvala až do jasného rána. Včerejší jakbysmet. Teď se tam vrátí, aby se trochu najedla a odpočinula si. Večer se znovu svlékne. Přijdou zákazníci. Možná noví, nebo zrovna tenhle …

Ne, ještě neprohlédla. Někdo tu s ní je, víc nevnímá. Na tisíckrát milovaná bez šancí na lásku. Kdyby tak šlo aspoň plakat. Kéž by se slzy nebály. Snad je to tím nemilosrdným sluncem. Slzy schválně nepřeskočí hráze řas. Správně tuší, že by jejich pouť skončila dřív, než by se dotkly Valériiných rezavých pih. Žádná kapka se horku letošního léta neubrání. A sůl na tom nic nezmění …

Čas k seznámení. Plyne stejně rychle i pomalu jako každý jiný čas. Netěší se žádným privilegiím. Tik tak, posouvají se ručičky na věžních hodinách v nenapodobitelném tempu. Cvrliky, cvrli, trylkuje drozd vysoko nad hlavami dvou krásných lidí. Jediný hlásek, jenž mladíkovy uši slyší. Hlas úderně něžný, burcující, slibující, okouzlující, zálibně vrkající, vábivý …

Porozuměl mu. Najednou se v něm otvírají brány dokořán. Brány, které ještě nikdy nikoho, žádnou jinou, nevpustily za hradby tvrdé, bezcitné vášně. Světlo zalévá dosud pustá nádvoří, plní hradní příkopy, rozsvěcuje cimbuří. Pevnost vytrubuje zprávu o dobytí. Radostné trylky se přidávají k jímavému zpěvu drozda. Mladík už nebude od této chvíle nikdy sám. Protože měla-li by z močálů vysychajících dívčích očí přece jen vyklouznout slza, je tu rukáv jeho bílé košile. A měly-li by její těžkou prací zduřelé rty zůstávat zamknuté, on je tu, jeho vysvobozené srdce, aby jim vrátil smích. I beze zbraní vyžene jí z duše ďábla ukájeného všemi

minulými nocemi. Už nedovolí ani jedinou. Odvede ji od kláštera, který ji noc co noc zbavuje schopnosti milovat. Ještě je tu, krásná, vláčná, obdarovaná tím nejlepším, co může žena od života dostat. Také jí dá to nejlepší. Nezbylo v něm vůbec málo. Dosud ze sebe odevzdával svou špínu, to nejlepší teď složí do klína jí. Nejdřív jí do něho ale složí květy. Že na vyschlých jezerech už žádných leknínů není? Drozde, budeš si muset poopravit svoje noty. Lekníny zní sice důstojněji, ale co je důstojnějšího na nohavicích zmáčených vodou z jezírka, než na dlani vlhké od stonků vzpomínajících na vázu?

Ne, opravdu se mu to nezdá! Dívka choulící se do vílích šatů promluvila. Nerozuměl sice jediné hlásce, ale znělo mu to líbě, jako zní modlitby vyprávěné do tlumeného ticha kostela. Nač ale modliteb, které beztak Bůh nevyslyší? To on, on jí poví modlitbu. Vyzpívá ji jako ten drozd. Pořád je tu ještě s nimi. Vzbudí v něm závist. Ať si. Má to tak být. Drozd ať si třebas rozdává rady, on bude zpívat o kněžně. Dokud mu nepukne srdce. Dokud se jeho víla neusměje. Nebo aspoň nezašeptá „ach". Bude to upřímné a prosté.

I ono docela maličké srdce drozda se ustrne a vzletí až tak vysoko, kde pro ty dva dole vyprosí požehnání.

(napsáno volně na motivy písně Petra Ulrycha „Nechoď do kláštera")

VĚRA KOPECKÁ

***

zakotveni v krajině
s pevnými body
hor a hvězd
přece se zmítáme
nepatrní
nesvobodní
loďky
v nekonečném moři

***

ještě
ve tmě bloudím
loď na temném moři
hledá přístav
a mina ticha
neslyšitelně tiká

***

hořce hořekuje
moře
v rudé záplavě
západu hoří
křik racků v příboji
dvoří se
tichý břeh
moři

***

oceán i moře
v šedé zlobě
přinese odnese
bolest
křivda zůstává

⋆⋆⋆

na skálu při moři
doráží příboj
lží
a skála
odolává
nevěří
jen vrásky
na tváři
přibývají

⋆⋆⋆

horují hory
moře moudře
mudruje
údolí dolévá slzy
slunce stín
a nebe bezedné
bere dech
květům kopretin

Z nové sbírky Na vlnách moře

OHLASY A RECENZE

VE SPIRÁLE VRACEJÍCÍ SE OTAZNÍKY

Útlá sbírka veršů Věry Kopecké s názvem *Ještě…* (Kopecká, 2019) evokuje už před otevřením řadu myšlenek, které mají několikanásobného jmenovatele, a to: „co ještě život dá, co ještě můžeme očekávat, co ještě plyne, co ještě trvá, co ještě má cenu …" A skutečně všechny tyto otazníky jsou obsažené ve verších básnířky, a to ve spirále se vracející, nabalující další významy a podvýznamy, aby vyzdvihly leitmotiv celé sbírky v konečném významu jediného slova, které bylo mnohokrát zprofanované, ale v podání Věry Kopecké broušené do průzračného tvaru, a tím je „láska", jako hluboce prožívaná skutečnost, která obsáhne lidskou zkušenost, ale zároveň má transcendentální přesah.

Tématika, která ve sbírce dominuje, je mimo jiné zvláštní **vnímání času**: /za mnou supí/bezohledný/ nesmlouvavý/ starý pán/. Nebo záblesky **vzpomínek**: /den rozkvetl růžemi/voněl a objímal/. Ve sbírce najdeme samozřejmě i řadu **milostných** momentek: /zaposlouchaná do tvých kroků/. Někdy z pera Kopecké vyklouzne slovo báseň jako **metafora**: /když padá sníh/snáší se na zem/neviditelné básně/. Silný emotivní náboj mají verše, které nesou **samotu, ztrátu,** případně **dialog s milovaným**: /a tak tě potkávám/prázdný rám/a za obrazem/jenom sen a tma/; /zebavé krystalky/sypal jsi mi do očí/; /mlčením modlí se noc/tak se mě dotýkáš/.

Fotografie, které provázejí verše, jsou monotematické a představují labuť a labutě na klidné, ale také rozbouřené vodě, která symbolizuje běh života v jeho proměnlivosti, zrcadlení, naléhavosti a splynutí. Zcela jistě vyznívají také jako symbol věrnosti, nerozlučnosti, ale i lidské touhy po nesmrtelnosti.

Symbolika krásného bílého ptáka sahá až do antického Řecka. Je výrazem síly, ale zároveň oplývá krásou a ladností. Je křehká a silná zároveň. Podle řecké mytologie se labuť pojí s bohem Apollónem. Tento bůh dostal od Dia krásný kočár, tažený labutěmi. Zeus se dokonce i sám proměnil v labuť. Pro svou krásu byla symbolickou labutí i bohyně Venuše. Bělostným a nadýchaným peřím vyjadřuje panenskou nevinnost, dále umění a krásu.

Ani Češi na labuť nezanevřeli, a pokud nebereme v potaz oblíbené české: *„Nebuď labuť, když jsi husa,"* tak lze najít i v kvalitní české literatuře o ní zmínku. Například v Máchově Máji se na labuť odkazuje i samotný autor:

„Neb můj též krásný věk, dětinství mého věk
daleko odnesl divoký času vztek.
Mrtvé labutě zpěv, ztracený lidstva ráj,
to dětinský můj věk."

I slavný malíř, vynálezce a myslitel Leonardo da Vinci poukazuje na symbol v svém citátu: *„Labuť je bělostná, bez poskvrny; když umírá, sladce zpívá a zpívajíc končí svůj život."*

Když teď opomineme umělecký a hluboký symbolický význam a přesuneme se do jiného odvětví, a to zoologie, tak zjistíme, že jeden druh labutě se jmenuje labuť zpěvná. Ta by opravdu měla vydávat zvuky, které lidským uším znějí harmonicky, přestože umírá.

Díky své kráse a půvabu, kterou je labuť tolik opěvovaná, jí bylo přiřazeno samotné souhvězdí. Je to jedno z největších souhvězdí vůbec, a pokud budeme dost vnímaví, bude nám připomínat správný význam rčení „labutí píseň" jako něco velkého a mimořádného, co dokáže jen člověk, i když už má v zádech smrt.

Jana Bednářová

Z NOVÝCH KNIH – KŘEHKÁ POEZIE

Začněme aforistickou perličkou básníka Jiřího Faltuse: Obálka prodává, obsah rozhoduje! Samozřejmě to lze obrátit. Čtenář zaujatý lákavou obálkou se někdy dočká trpkého zklamání, nenajde s autorem shodnou notu. Současná ilustrační filosofie se nachází v odlišných, střízlivějších, někdy až absurdních či kýčovitých podobách, její poslání je však neměnné. Nejedna kniha již svým vzhledem vyžaduje pozornost.

Úpěnlivě poutavým obrazem poutá pozornost básnická sbírka Evy Černošové **UPROSTĚD NOCI ZPĚV** (Garamon, 2020, 89 str., ilustrace Jan Černoš). Její předcházející sbírka Tyhle moje řeky, bylas osobitou poetikou a předobrazem sbírky Uprostřed noci zpěv. Ta přináší dominantní reflexivní poezii, intimní, křehkou, úspornou a nanejvýš sugestivní. Nenápadně otvírá netušené výhledy. Má v sobě jarní touhy, letní barevnost a sytost, pomíjivé podzimní pochybnosti. Cituji: //… *pluhy jsme ztratili//oráče pohřbili//Kdo přijde sít?//*

Černošová ovšem nehořekuje, nelomí rukama, jakákoli skepse je jí naprosto cizí, jejím obzorem je *//popsaná krajina,//jež čeká na příběh//*. Zasévá plodné zrno do slibné půdy, smířlivé zahleděná do zatím nezřetelných končin budoucnosti. Dominující ryze ženský přístup k tvorbě, obrazům okolního světa a individuálního životního profilu, představuje nespornou přednost. Bez jakékoli záměrné okázalosti jsou básně Evy Černošové skromně půvabným stromem, na němž dozrávají dobré plody, skýtající příslib příští kvalitní úrody. Poetickou vytříbenost zvýrazňuje čistá a ryzí působivost, není v ní nic samoúčelného, obraznost má výrazně emoční půdorys. Pozoruhodná je autorčina hravost – viz Po(z)trát, která jakoby zaváděla do zrcadlového bludiště s blízkou ozvěnou. Závěr sbírky tvoří Píseň vánoční, něco jako umělý plavební kanál vedle původního přirozeného toku napájeného mnoha prameny a pramínky, text s pevně vetknutým řádem, k němuž byla zkomponována kantáta.

Sbírka Uprostřed noci zpěv je drobným příběhem sama o sobě, symbolickou výpovědí o životě se slunečnými pohostinnými rovinami i stinnými stržemi, jejichž překonávání je obecným lidským údělem. V básni Nebudeš čteme *//Protančíš se//až na dno svých sil.//* Je to působivý básnický obraz, na jehož prostoru Černošová čtenáře zavádí, ačkoli v jiné básni skromně konstatuje *//To jenom// devatero hor//zbloudilo ve tvých snech.//* Budiž přáno básnířce i čtenářům: Hodně snů, hodně krásných veršů …

Na knize **BYTOST JMÉNEM LÁSKA** (Epika, 2020, 150 str.) se podílejí Jindřich Tošner, Marta Urbanová a Bohumil Ždichynec, který se za prefesního chotěbořského působení podílel na akcích nakladatelství Kruh. Těžko odhadovat důvody, vedoucí k vydání společné publikace. Všichni by si zasloužili samostatnou sbírku. Tošner – se sobě vlastní hlubokou lidskostí (jako kdyby po letech navazoval na Noční vizitu) otvírá specifické výhledy do hlubin vztahů, Urbanová dokazuje, že její současnou doménou je povídka. Dokáže vymodelovat svérázné postavy, které postupně nabývají na plastičnosti, třebaže lámou chleba se značně okoralou kůrkou. Společný milostný motiv převažuje v poněkud nostalgické rovině, což je spíše kladem. Drobnou komplikací je zařazení a řazení prózy a poezie, výtvarný doprovod Vladimíra Pořického koresponduje s texty sporadicky, jeho tvorbě dominují odlišné inspirační zdroje. Kniha dokazuje, že tři druhy kvalitních surovin nejsou zárukou kulinářských prožitků.

Mezi trampskou veřejností je stále populární literární soutěž s názvem Trapsavec. Libuše Matysíková se zapojila sbírkou Lesní příběhy, vhodnou k táboráku, pod kytaru, pod širák. Do lesů, vod a strání. Doplňují ji fotografie, korespondující s texty.

František Uher

ZAZNAMENÁVÁME – KOMENTUJEME

JUBILEA V ROCE 2020

LOJÍN Jiří – 15. ledna
KRAUS Josef – 3. února
MARBOE Marcella – 12. února
KORDÍKOVÁ Alena – 13. února
UHER František – 1. března
LÍBALOVÁ Zdenka – 1. dubna
BERAN Rudolf – 8. dubna
MÍČKOVÁ Miroslava – 21. května
(V č. 63 uvedeme zbytek)

NOVÉ KNIHY STŘEDISKA

- Jan Stejskal – **PŘÍBĚH ZE ŽELEZNÝCH HOR –** Próza mezi beletrií a literaturou faktu. Portréty umělců nakreslil autor knihy, 21 celostránkových ilustrací malířka Alena Šinková. Vydal OFTIS v Ústí nad Orlicí 2020, 170 str.
- František Uher **– VSTŘÍCNÝ HORIZONT** – poezie. Vydala Věra Kopecká, Broumov 2020, 82 str., ilustrace – foto V. Kopecká
- Věra Kopecká – **ZRCADLO PANÍ BETY –** poezie, vydavatelství Věra Kopecká, Broumov 2020, 32 str., ilustrace – foto V. Kopecká
- Věra Kopecká – **NA VLNÁCH MOŘE** – poezie s barevnými fotografiemi autorky, vydavatelství Věra Kopecká, Broumov 2020, 74 stran
- **Sborník 21. Dnů poezie v Broumově** – vydavatelka a editorka Věra Kopecká, z SVČS zastoupeni: Jana Bednářová, Pavel Frydrych, V. Kopecká, Alena Kordíková, Zdenka Líbalová, Libuše Matysíková, Milan Sochora, Jana Wienerová. Broumov 2020, 148 str.
- Věra Kopecká, překlad z ruštiny autorky Sofie Asejevové – **NEVINNÍ VINNÍ** – Publikace o malíři a filozofovi N. K. Rerichovi a osudu jeho muzea. Vydal Svaz spisovatelů OK s. r. o. Praha 2020, 24 str.
- Jiří Faltus – **BROKOLICE PRO BROKA –** poezie pro děti. Ilustrace autor. Nakladatelství ALFA – OMEGA 2020, 34 str.
- Jiří Faltus – **VŠE ZA 39** – Aforismy. Ilustrace autor. Nakladatelství ALFA – OMEGA 2020, 38 str.
- Knihu „**Záhady a taje mlýnů v Čechách a na Moravě**“ napsal Martin Koreček a vydal Oftis v Ústí nad Orlicí. Má pevnou vazbu a 352 str. Kreslenými ilustracemi ji doslova vyšperkovala Božena Tymichová z Opočna, členka SVčS.

ZPRÁVA O SBORNÍKU STŘEDISKA

Vážení přátelé a čtenáři, chtěla bych vám za redakci sborníku sdělit, že sborník je před dokončením a vyjde ke konci tohoto roku. Pokud nebude možné setkání a jeho slavnostní prezentace, rozešleme sborník poštou autorům i zájemcům. Podmínky vám ještě sdělíme. Omlouváme se za zdržení, k němuž došlo z důvodů nemoci členů redakce a výboru v době jeho přípravy.

Věra Kopecká.

ZPRÁVY Z OBLASTÍ

26. září se konal křest knížky Jana Stejskala PŘÍBĚH ZE ŽELEZNÝCH HOR na zámku v SEČI – Město SEČ podpořilo vydání finančně. Účast 30 návštěvníků v rouškách. Zvuková podoba knížky pod názvem „Můj rodný kraj" proběhla v Bojanově v sále fary 6. Září.

ÚSPĚCH NA LITERÁRNÍ VYSOČINĚ

Členové SVčS uspěli na literární soutěži Literární Vysočina 2020.

Václav FRANC získal 3. cenu v kategorii próza a **Martin VÍDENSKÝ** čestné uznání v kategorii poezie.

V říjnovém čísle JBM – Newsletteru 050 (4 str.) najdete především tři výtahy z Městských novin č. 9, 11, 12 v Lanškrouně z cyklu Tóny poezie básníka Miroslava Kubíčka ze Šumperka a blahopřání k jeho 86 narozeninám, kterých se dožil 1. Října. Dále informuje o křtu knihy „Pojďte s námi do muzea" a další zprávy zvláště z výtvarného světa. Redakce ústy vydavatele Václava Smejkala upozorňuje, že newsletter bude vycházet nepravidelně – pokud vůbec z důvodu řádícího Covidu.

Říjnovou KOBRU č. 10 uvádí Václav Franc básní VZPOMÍNÁŠ? Připomíná knihu Ernesta Hemingwaye STAŘEC A MOŘE, za kterou autor dostal Pulitzerovu cenu za beletrii. Pokračuje obvyklým Víte, že… Připomíná, že byl zahájen 20. ročník Řehečské slepice. V Řekni mi, co čteš? představuje knihu Hranice lesa od Vratislava Kadlece v nakladatelství Argo. Zmiňuje rušení akci v čase Koronaviru. Připomíná, že Jičínská knihovna byla vyhodnocena mezi třemi nejlepšími v roce 2020. V závěru je snímek ze setkání autorů knihy JABLKO NEPADÁ DALEKO OD STROMU na letním Jarmarku v Jičíně.

ČAJ č. 169 v říjnu: Hostem je Rostislav Kuchař ukázkami ze své tvorby. Následuje rozhovor s Ninou Dyčenkovou, učitelkou v Kopidlně, pocházející z Volyně na Ukrajině. Ta uvádí ukázku ze současné ukrajinské literatury, jmenovitě Táňu Moljarčuk a její Bestiář. Čaj uzavírá Václav Franc vlastní povídkou ALBUM.

VÝSTAVY V ŽAMBERSKÉM MUZEU

V rámci letošního 10. ročníku výtvarný Žamberk byla v přízemí městského muzea vystavena maketa Codexu Gigas – Ďáblovy bible, největší ručně psané knížky na světě. Originál byl kromě Švédska vystaven pouze v New Yorku a v Praze v Klementinu. Jeho hodnota je nevyčíslitelná. Maketa vznikla v knihařské dílně Jiřího Fogla v roce 2007, od té doby putovala po českých městech. V muzeu proběhla i beseda o umělecké knižní vazbě a komentovaná prohlídka výstavy, prohlédlo si ji asi 400 návštěvníků.

FOTO ĎÁBLOVY BIBLE Z VÝSTAVY CODEX GIGAS

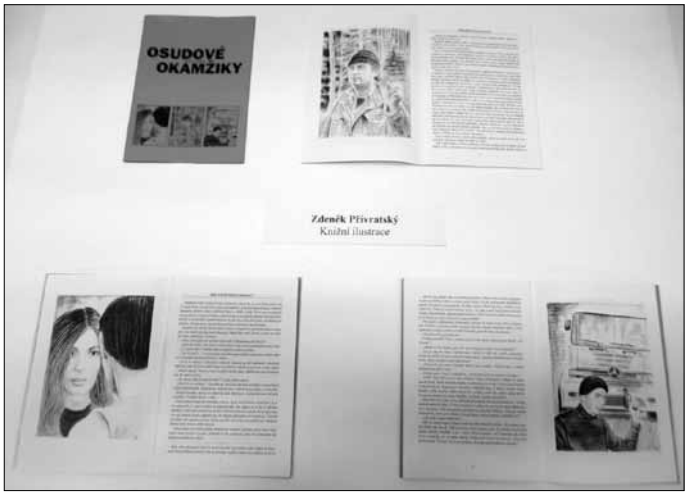

FOTO VÝSTAVA KNIŽNÍCH ILUSTRACÍ

Ve dnech 6. až 29. září 2020 byly v Městském muzeu kromě obrazů žamberských výtvarníků vystaveny knižní ilustrace místních autorů. Představil se Zdeněk Přívratský (1946–2017) s ilustracemi knihy Milana Duška „Osudové okamžiky". Martina Jirčíková s ilustracemi knih „Balady a kopance", „Chůze po slunci" a „Modrej čas – Modré dny." Eliška Dytrtová počtvrté zaujala, tentokrát kresbami ke knize o správné výživě psů „To je ale žrádlo …" Tereza Uřičařová zapůjčila ilustrace k hrací knize Lenky Moravcové „Dobrodružství jezerních skřítků.

Informace z Městského muzea v Žamberku poskytla Vlaďka Šulcová

Na internetovém blogu Obce spisovatelů je od 7. listopadu umístěna vzpomínka na básníka Petra Musílka. Jsou zde oznámeny i nedávno vyšlé knihy Jiřího Faltuse BROKOLICE PRO BROKA – verše pro děti, a VŠE ZA 39 – aforismy. Autorem je pochopitelně František Uher.

PAMĚTNÍ MEDAILE HEJTMANA KRÁLOVÉHRADECKÉHO KRAJE UDĚLENA JIŘÍMU UHLÍŘOVI

portrét J. Ulíře od akademického malíře Jiřího Škopka

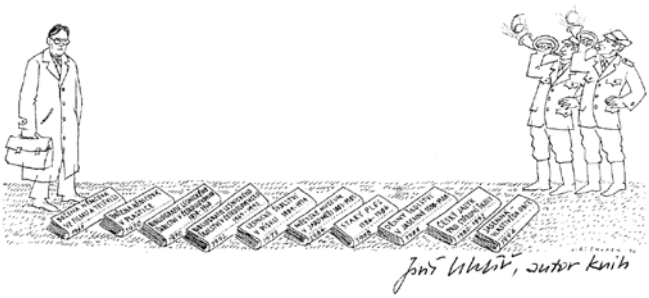

HALALI (Kresba)

J. UHLÍŘ S HEJTMANEM JIŘÍM ŠTĚPÁNEM

PAMĚTNÍ MEDAILE

Tisková zpráva **6. 9. 2020**

Hejtman Štěpán ocenil významné osobnosti kraje

Hejtman Královéhradeckého kraje Jiří Štěpán ocenil Pamětní medailí hejtmana 19 významných osobností z regionu. Mezi nimi jsou vědečtí pracovníci, sportovci i dlouholetí dárci krve. Záslužnou medaili Královéhradeckého kraje získal in memoriam bývalý náčelník horské služby v Krkonoších Adolf Klepš.

„Bylo mi velkou ctí ocenit práci a přínos lidí, kteří se dlouhodobě a úspěšně snaží zlepšovat život obyvatel kraje a obětavě pracují pro druhé. Přeji jim mnoho dalších úspěchů a životního elánu. Děkuji také všem, kteří tyto osobnosti nominovali," uvedl hejtman Jiří Štěpán.

Jiří Uhlíř

za celoživotní přínos pro českou kulturu a pedagogiku

Jiří Uhlíř po celý svůj život působil jako středoškolský pedagog, publicista, bibliograf, literární a regionální historik, který publikoval 2668 prací, z toho dvacet samostatných knih, na desítkách dalších se podílel jako spoluautor. Jako pedagog byl průkopníkem informatické výchovy na středních školách, v roce 1979 vydal dokonce učební pomůcku Základy informatiky pro středoškoláky. Jako literární a regionální historik objevil pro veřejnost často zcela neznámé osobnosti. Zpracoval i řadu historických statí, například vlastivědu rodné obce Jasenná nebo Osobnosti Jaroměře.

Ocenění osobnosti bylo součástí programu oslav 20 let Královéhradeckého kraje, které se uskutečnily v sobotu 5. září v Hradci Králové. Součástí akce byl i kulturní program, během kterého vystoupila například kapela Sabrakadarba, Vendeta či Barbora Poláková.

PŘÍNOS JIŘÍHO UHLÍŘE

Jiří Uhlíř, PhDr., narozený před 83 lety dne 21. dubna 1937 v obci Jasenná, v největší vesnici Jaroměřska, je už 65 let literárně a publicisticky činný. Tedy od svých 17 let, od středoškolských a vysokoškolských let, do svých 83 let. Jako středoškolský profesor Střední lesnické školy Trutnov (1961–1998), publicista, bibliograf, filmograf, literární a regionální historik od roku 1954 do 1. 8.2020 už opublikoval takřka 3000 prací, z toho z toho přes 35 samostatných knížek a knih, u desítek dalších je spoluautorem. Je to především autor literatury faktu a je stále ve svých 83 letech produktivně kreativní. Je též autorem 14 amatérských dokumentárních filmů. Politicky vždy byl, je a bude nestraník, ne však nestranný. Je absolventem gymnázia – jedenáctiletky v Jaroměři (maturita 1955). Vystudoval Fakultu společenských věd na Vysoké škole pedagogické v Praze (1955–1959, 26. červen 1959, aula Karolina, titul promovaný pedagog), absolvoval postgra-

duální studium na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (1973–1975) a zde na FF UK po rigorózních zkouškách (13. 6. 1983) a předložení tehdy jen 350 publikovaných pracích, z toho i několika knižních publikací, almanachů i sborníkových příspěvků, byl promován v aule starobylého Karolina doktorem filozofie (23. listopadu 1983, titul PhDr.).

Uveďme nyní, v čem spočívá Uhlířův všeobecný přínos pro českou kulturu, literaturu, historii, vědu, bibliografii i pedagogiku.

Jako pedagog – středoškolský češtinář a dějepisec – předběhl svou dobu v tom, že hned po nástupu v září 1961 na Střední lesnickou školu v Trutnově motivoval své studenty ke kreativitě, k tvorbě samostatných písemných i obrazových dějepisných prací. Jako jediný středoškolský češtinář České republiky spolupracoval se studenty na 311 soupisech lidových jmen a názvů rostlin a živočichů, nářečí i slangů a na soupisech pomístních jmen na katastrech obcí a polesí ČR v letech 1971–1988, jimiž obohatili archiv této nejvýznamnější československé vědecké instituce. Kooperoval, spolupracoval s Ústavem pro jazyk český ČSAV v Praze při řešení státního výzkumného úkolu v oblasti dialektologie a onomastiky.

Jako češtinář byl průkopníkem informatické a filmové výchovy na středních školách v ČSR v letech 1971–1998. Už v březnu 1979 vydal učební pomůcku Základy informatiky pro středoškoláky a pro čtyři středoškolské učebnice českého jazyka zpracoval průkopnické kapitoly informatické výchovy, základy informatiky a jak pracovat s informacemi. Tyto nové a průkopnické kapitoly vyšly ve čtyřech různých titulech středoškolských učebnic ve Státním pedagogickém nakladatelství v Praze v letech 1980–1992 v celkovém nákladu 650 tisíc výtisků v jedenácti vydáních.

Jako autor, regionalista, bibliograf i filmograf, iniciátor a redaktor almanachů trutnovského lesnického školství už s předstihem od roku 1965 opatřoval své knihy nebo i školní almanachy, které redigoval, cizojazyčnými souhrny (résumé). Už tehdy myslel evropsky, nadnárodně, na zahraniční uživatele a čtenáře. Chtěl je oslovit a propagovat naši vlast, region, obec či školu. Proto své průkopnické bibliografie lesnického školství na území Československa 1850–1992 vybavoval nejen soustavou užitečných rejstříků usnadňujících orientaci v soupisech, ale také třídníky MDT a ODT a později i klíčovými slovy. A nechal přeložit jejich obsahy a résumé do cizích jazyků. Jeho bibliografie lesnického školství na území Československa byly v době svého knižního vydání skutečně průkopnické v mezinárodním měřítku a pro zahraničí objevovaly specifika československého lesnického školství.

Jako bibliograf a filmograf záhy docenil význam informatické gramotnosti a důležitosti informatické a filmové výchovy. S propracovaným systémem informatické výchovy seznamoval odbornou a pedagogickou veřejnost na četných přednáškách na území ČSR i v odborném tisku. Byl zkrátka průkopníkem informatické

výchovy na středních školách v ČSR. Už v březnu 1979 vydal průkopnickou příručku Základy informatiky pro středoškoláky (1979, 44 stránek). Na škole patřil k učitelům, kteří měli nejvíce prací ve středoškolské odborné činnosti.

Novátorsky, průkopnicky docenil moderní fenomén – film a důležitost soupisů filmů, dokumentárních i hraných, pro regionální historii, literaturu i kulturu vůbec. Velký význam přikládal i výchově filmového diváka. Jako filmograf zpracoval průkopnický soupis filmů v knize Božena Němcová ve filmu a televizi (1968), jenž reprezentoval Československo na mezinárodní filmologické výstavě v rámci mezinárodního filmového festivalu v Benátkách v Itálii v roce 1969, kde obdržela mezinárodní diplom. Dále Jiří Uhlíř zpracoval dvě původní filmografie Jaroměře ve dvou částech (1968 a 1971), Filmografii Krkonoš (1970), filmografii a diafilmografii lesnického školství v Trutnově (1965, 1966, 1968) a v Písku (1975).

Jako literární a regionální historik docenil význam osobností nejen pro region Jaroměřska, Trutnovska, ale i pro české lesnictví. Už v polovině 60. let 20. století se stal na Jaroměřsku i Trutnovsku průkopníkem a protagonistou v tvorbě literárních medailonů. Objevoval pro širší veřejnost často zcela neznámé kulturní pracovníky i rodáky. Má rád lidi. Žijícím individualitám dělá velkou radost z uznání jejich díla a zásluh, jež uvádí ve známost. Zkrátka ve veřejnosti vytváří o nich pozitivní image. Dokladem jsou průkopnické lexikony jaroměřských rodáků z roku 1968 i kniha Osobnosti Jaroměře (2011, 217 medailonků s 87 portréty akademického malíře Jiřího Škopka). Zpracoval i několik set medailonků československých lesníků a myslivců.

Odborný zájem věnoval významným osobnostem, ohlasu života a díla, zejména posmrtnému kultu (uctívání) a recepci (přijetí) spisovatelky Boženy Němcové ve svých čtyřech knížkách a desítkách statí. A také světoznámému humoristovi Jaroslavu Haškovi. Zajímal ho zejména jeho pobyt a inspirace tohoto autora před sto lety na Jaroměřsku, Náchodsku a v severovýchodních Čechách. Pro lesnictví a literární historii byl rovněž novátorem, když odkrýval lesnické, myslivecké a přírodní motivy v dílech vybraných českých spisovatelů. Seriály o lesnictví v umění a literatuře publikoval v celostátním měsíčníku Lesnická práce mezi lety 1967 až 1972, poté v letech 2008 a 2009 (mimochodem v celostátním měsíčníku Lesnická práce publikoval od září 1965 do srpna 2020 celkem 345 prací). Publikoval je též zkráceně i ve Fettersově sborníku z roku 2013.

Zajímavé je, že Uhlířovy všechny knihy, monografie, vlastivědy, bibliografie i filmografie usilovaly být pokud možno zcela původní, originální, skutečně jedinečné, unikátní a průkopnické. Zejména jeho vědecké odborné pedagogické bibliografie lesnického školství. Jako autor vždy poctivě citoval použité prameny a literaturu a doceňoval podíl svých předchůdců, "nechlubil se „cizím peřím".

Dále jeho důležité knihy vzbuzovaly skutečnou pozornost a zájem odborné veřejnosti, kritiky (až 30 záznamů ohlasů na jedno dílo) byly vesměs kladné.

Kritikové Uhlířova díla je dávali nejednou za vzor a označovali jako vzorové knihy (např. vlastivědu rodné obce Jasenná, 1994, nebo Osobnosti Jaroměře, 2011). Jiří Uhlíř se u většiny svých knih i příspěvků do sborníků a almanachů vzdával autorského honoráře. Neuměl vydělávat. Pro něho bylo podstatné, že dílo vyšlo knižně tiskem a že může sloužit badatelům a čtenářům. Publikoval tedy převážně zdarma, bez nároku na honorář.

Jako literárně plodný autor publikoval své články, recenze, studie, medailonky, pozoruhodné vlastivědy obcí, historické monografie, desítky bibliografií i filmografií. Již v šedesátých letech 20. století na sebe upozornil jako bibliograf a filmograf. Jako soukromý badatel, zpracovával pozoruhodné vědecké soupisy, seznamy nejen celostátní, ale i evropského průkopnického významu. A to dvoudílnou Bibliografii lesnického školství na území Československa v letech 1850–1968, na který navazoval druhý díl registrující období 1062–1992, vydaný Ministerstvem zemědělství ČR. Oba díly mají celkem 870 strana a 5637 anotovaných záznamů s cizojazyčnými obsahy a résumé, s rejstříky umožňující orientaci v soupisech. Ministerstvo školství ČR věnovala výtisky prvního dílu zahraničním účastníkům mezinárodního sympozia o výchově lesníků ve Stockholmu ve Švédsku v září až říjnu 1971. J. Uhlíř své články a studie otiskoval v 50 různých titulech almanachů a sborníků v Česku i na Slovensku a dále ve 105 různých titulech regionálních i celostátních periodik. J. Uhlíř natočil celkem 14 amatérských dokumentárních filmů (8 mm a 16 mm) v letech 1965–1981.

Uhlířovy knihy i rukopisy byly oceněny celkem sedmkrát jak v tuzemsku, tak i v zahraničí, v Itálii i ve Švédsku, kde důstojně reprezentovaly naši vlast, tehdejší Československo.

Město Jaroměř k jeho 80. narozeninám vydalo 8. března 2018 knihu Bibliografie Jiřího Uhlíře 1954–2017. Má 409 stran formátu A5, 2854 anotovaných záznamů, čtyři rejstříky, resumé v angličtině a němčině, cca 140 záznamů o JU, nyní již přes 155. Informace o autorovi z počítače tehdejšího starosty města Jaroměř Ing. Jiřího Klepsy a starostky obce Jasenná Ing. Jitky Slezákové. Od 1. 7. 2017 do 1. 8. 2020 otiskl navíc více jak 200 prací, z toho jednu samostatnou knihu (další, právě o B. Němcové – v tisku, do prosince 2020).

Získaná ocenění a vyznamenání: Jiří Uhlíř byl členem kolektivu Střední lesnické školy Trutnov, jemuž prezident republika L. Svoboda propůjčil státní vyznamenání Za vynikající práci (30. 4.1968). Jeho práce byly oceněny třikrát v literární soutěži Šrámkova Sobotka (1970, 1995, 2004). Za bibliografii Božena Němcová inspirací pro umění (1970, strojopis, 303 stran A4)), za vlastivědu obce Jasenná (1994, 376 stran), za studii Domov a rodný kraj v díle Zdeňka Němečka (2004). Za vlastivědu obce Jasenná a dlouholeté kronikaření mu rodná obec jako prvnímu v historii obce udělila titul čestný občan (23. 6. 1994). Město Jaroměř mu u příležitosti 60. narozenin udělilo Pamětní medaili za badatelskou práci pro

město (17. 4. 1997). V roce 2012 převzal regionální Cenu Miroslava Ivanova za knihu Osobnosti Jaroměře (2011) a v r. 2013 Cenu Petra Jilemnického za knihu Humorista Jaroslav Hašek a Jaroměřsko (2012, obě knihy vydala Dr. Eva Koudelková, Nakladatelství Bor Liberec). Dne 17. listopadu 2015 mu Město Jaroměř udělilo jako vůbec prvnímu Ocenění za celoživotní přínos v oblasti kultury. Ke Dni učitelů 28. března 2017 ministryně školství ČR Mgr. Kateřina Valachová Jiřímu Uhlířovi udělila nejvyšší resortní vyznamenání Medaili Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy I. Stupně. v Hlavním sále Valdštejnského paláce v Senátu Parlamentu ČR v Praze – „za dlouhodobou vynikající pedagogickou činnost" (s přihlédnutím k literárně publicistické aktivitě)." V sobotu 5. září 2020 mu současný nejvyšší představitel Královéhradeckého kraje docent PhDr. Jiří Štěpán, Ph.D., osobně předal „za přínos kraji Pamětní medaili hejtmana Královéhradeckého kraje u příležitosti oslav 20 let Královéhradeckého kraje v Hradci Králové".

Pro budoucnost je třeba zmínit, že Uhlířova literární pozůstalost je z větší části uložena v jeho osobním fondu ve Státním okresním archivu (SOkA) v Náchodě, Dobenínská 96. Dokumenty k lesnictví zčásti ve Státním okresním archivu Trutnov, dále v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze na Strahově a v dalších archivech i muzeích a knihovnách i vědeckých ústavech. V úplnosti vlastní jeho knižní produkci již zmíněný Státní okresní archiv Náchod, Městská knihovna v Jaroměři, Probošstova 180, 1 – Pražské Předměstí, a Ústav pro českou literaturu AV ČR v Praze 1. Na Florenci 3, kam ji autor rád daroval.

Ing. Jitka SLEZÁKOVÁ, starostka obce Jasenná

ROZLOUČENÍ S PETREM MUSÍLKEM

SMUTNÝ KONEC ŘÍJNA

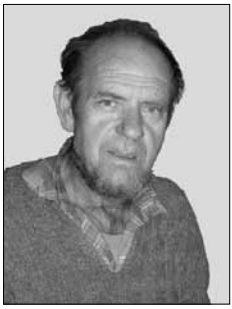

V sobotu odpoledne 31. října zemřel krátce po pětasedmdesátých narozeninách dlouhou těžkou nemoci sužovaný chotěbořský básník a spisovatel Petr Musílek. Svoje literární začátky v období popularity malých scén a divadel poezie spojil s pražskou kavárnou Viola. Koncem šedesátých let se vrátil do rodného města a intenzivně působil v kulturní sféře. Originální tvář vtiskl amatérskému divadlu Sondy, které získalo na Vysočině pozoruhodný ohlas, vydával stejnojmenné periodikum, později čtvrtletník Klubové listy. Stál u zrodu zejména mladými autory hojně vyhledávané literární soutěže Literární Vysočina. Jako člen spisovatelských organizací s celostátní působností se podílel na založení Střediska východočeských spisovatelů, byl jeho prvním předsedou. Do současnosti pravidelně publikoval

v bulletinu Střediska Kruh. Knižně debutoval pozoruhodnou sbírkou Tichý svědek (1961), na níž navázala sbírka Věci našeho života (1988). Z dalších děl uveďme Cesty k šípku, Ztráta tíže, Amorena, Medaile za vytrvalost, Epigramy a řadu textů, dostupných na internetových stránkách. Poezie i promyšlené úvahy publikoval v řadě sdělovacích prostředků. Vyrostl v předního básníka Českomoravské Vysočiny a je vskutku neodmyslitelným chotěbořským patriotem. Hluboce prožíval nejen všechny kulturní činnosti, na nichž se podílel, ale i osudy rodného města, do svých veršů dokázal vetknout jímavé krásy, drobné smutky i procítěná zastavení v okolí vyšperkovaném Doubravkou. Ozvěnu mnohých přírodních půvabů i umělecké činnosti jiných osobností dokázal jako bytostný lyrik vtisknout do specificky zamyšlené a uvážlivé tvorby. Je charakteristické, že jeho posledním vzkazem čtenářům byly verše v publikaci Chotěbořské edice, nazvané „Dnes ještě nezapadá slunce nad Železnými horami." Dovoluji si použít vzhledem k okolnostem zajisté poněkud kontroverzního citátu z posledního období jeho tvorby: /… za prázdnem nic/. Nejenom za básníkem, ale i za člověkem a chotěbořským patriotem Petrem Musílkem však nezůstane prázdno, nýbrž zřetelná a nezapomenutelná stopa. Jako kamarád připojuji za sebe i mnohé členy Střediska: *Budeš nám chybět, Petře!*

František Uher

POLOČAS

Strom rozpadl se do štěpin
kmen tvar už nemá
Kde ještě včera ležel stín
čpí vůně dřeva

Rázuje pila sem a tam
zem tiše sčítá rány
k údolí půjde každý sám
doběla oloupaný

Nebude nic než mapa rýh
se správou o pogromu
a u dna pěšin rozbitých
semena příštích stromů

V sobotu 31. 10. večer přišla smutná zpráva: Zemřel básník Petr Musílek, organizátor Literární Vysočiny, autor řady básnických sbírek. Jeho poezie nebyla hříčka slov, ta pramenila z jeho rodné Vysočiny, kde celý život žil. Z cest, kterými

procházel, za zpěvu řek. u kterých sedával, z myšlenek lidí se kterými žil. Toto je zřejmé z jeho tvorby.

Jeho poslední společná kniha, kterou je možno zakoupit v Info Centru je: Dnes ještě nezapadá slunce nad Železnými horami.

Jedna z jeho moudrých myšlenek: „Pravda může počkat. Má před sebou dlouhý život."

Čest jeho památce!

Marta Urbanová

ALENA KORDÍKOVÁ

ZA PETREM MUSÍLKEM

Vločky sněhu vzlétají vzhůru
V zrcadle převráceném
Na nebeském kůru
Zavály i křížek před tvým jménem

Po větách stéká slza i stín je velmi plachý
Pravdy tvých slov jsou ryzí kov
U konce říjen zítra je Všech svatých
Voní listí svíčky a rov

Už slétl anděl musíš s ním
I kaluže dnes vykvetou
Strnulo ticho rozplynul se dým
Dopsal jsi tečku za větou

Básník pán slov teď k tichu svádí
Je sychravo až srdce zebe
Odchází s tebou co jsme měli rádi
Do básnického nebe

OBSAH

V. Smejkal: Ilustrace Žízeň 1

Blahopřání redakce jubilantům
Jiřímu Lojínovi: Dneska tě odvezu do školy já 2
Josefu Krausovi: Prababička 5
Marcelle Marboe: Duhová skleněnka 10
Aleně Kordíkové: Úzkost, Elegie, Příběh milostný, Vesele 15
Františku Uhrovi: Stále stejná ulice 16

Literární část
Eva Černošová: Uprostřed noci zpěv – Pohádková, Krajinou domova, Přečtu ve hvězdách, Tím vším 21
Václav Franc: Já se tam vrátím 22
Miroslav Kubíček: ubývání, dědové, sem tam, když hory sní 24
Kateřina Hájková: Dědeček Bedřich 24
František Uher: Vstřícný horizont – Ovšem, Jitro, Dívka se džbánem, Lučištník, Úžas, Jezdkyně, Puklé tváře 32
Jana Burčíková: Klášterní víla 33
Věra Kopecká: Na vlnách moře 39

Ohlasy a recenze
Jana Bednářová: Ve spirále se vracejí otazníky 40
František Uher: Z nových knih 41

Zaznamenáváme a komentujeme
Jubilea v roce 2021 43
Nové knihy Střediska 43
Zpráva o sborníku Střediska 44
Zprávy z oblastí 44
Pamětní medaile hejtmana královéhradeckého kraje 46
Rozloučení s Petrem Musílkem 52
František Uher: Smutný konec října 52
Marta Urbanová: Poločas 53
Alena Kordíková: Za Petrem Musílkem 54
Aforismy: František Uher 21
Fota: archivy – úprava Míla Dušek

KRUH, bulletin Střediska východočeských spisovatelů

Ročník XVI. – číslo 62 – prosinec 2020

Odpovědní redaktoři: Milan Dušek, Věra Kopecká, Jiří Lojín, Jana Burčíková
Obálka: Jiří Hrabinec, Míla Dušek
Vytiskl: OFTIS s. r. o. v Ústí nad Orlicí

Příspěvky do Kruhu 63 zasílejte:
Věra Kopecká, 550 01 Křinice 8 (poezie)
e-mail: kopecka.vera@volny.cz
Jiří Lojín – Svinčany 36, 535 01 Přelouč (próza)
e-mail: vasil.pes@seznam.cz
Elektronicky ve WORDU (v text. Editoru) velikost písma 12, písmo Times New Roman.

Uzávěrka příspěvků pro č. 63: duben 2021
Zveřejněné práce nejsou upravovány bez dohody s autorem.

Pardubice

KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ
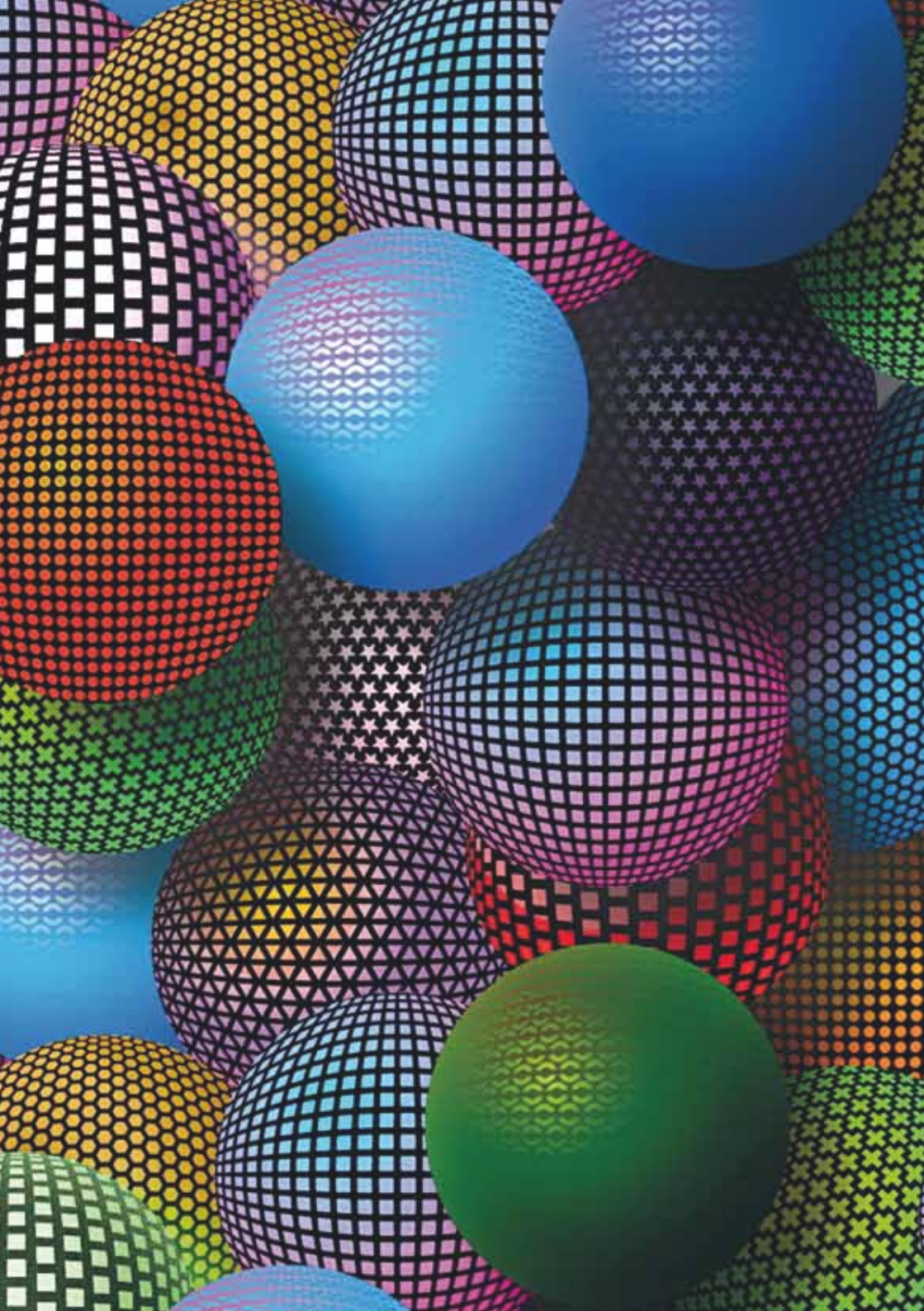
Číslo vyšlo z předplatného členů a městských knihoven, které bulletin odebírají a s přispěním Vydavatelství OFTIS v Ústí nad Orlicí.